

Dritt għall-Kultura

Pakkett ta' Riżorsi

Dritt għall-Kultura

Pakkett ta' Rizorsi

Dritt għall-Kultura

Pakkett ta' Riżorsi

Koordinazzjoni tal-Proġett:

Simone Inguanez, Uffiċjal Eżekuttiv għad-Diversità u l-Komunitajiet, Il-Kunsill Malti għall-Arti

Adrian Debattista, Kap tal-Istrateġija, Il-Kunsill Malti għall-Arti

Neville Borg, Uffiċjal Eżekuttiv għar-Riċerka, Il-Kunsill Malti għall-Arti

Mary Ann Cauchi, Direttur Fondi u Strateġija, Il-Kunsill Malti għall-Arti

Konsulenti tal-Proġett:

Pjattaforma tal-Organizzazzjonijiet tad-Drittijiet tal-Bniedem f' Malta (PHROM)

Emanuel Said, Lettur u Konsulent

Ann Laenen, Lettur u Konsulent

Franco Curmi, Lettur u Konsulent

Test: Kristina Borg, Artista impenjata fil-livell soċjali u komunitarju

Traduzzjoni: Kevin Saliba

Qari tal-provi: Global Translation Solutions

Disinn: Kixott Coop. Ltd

ISBN: 978-99957-817-8-1

Ippubblikat Malta, 2022. Stampat fuq karta ekoloġika.

Drittijiet tal-awtur © Il-Kunsill Malti għall-Arti, 2022. Id-drittijiet kollha riservati.

WERREJ

1. Introduzzjoni.....	5
2. X'inhuma d-drittijiet kulturali?	13
3. Id-diversità tagħna, is-saħħa tagħna	21
4. Insaħħu l-prattika tagħna.....	27
4A. Esplora	29
4B. Haddan.....	35
4C. Iċċara	47
4D. Ikkomunika	53
4E. Involvi	59
4F. Ikkollabora.....	67
4G. Investi.....	73
4H. Isma'	79
4I. Iddokumenta	85
4J. Sawwar mill-Ġdid	91
5. Rakkomandazzjoni finali	95
Toolkit (<i>verżjoni tal-web biss</i>)	103

1. INTRODUZZJONI

Nistabilixxu l-kuntest

Dan il-pakkett ta' riżorsi huwa inizjattiva tal-Kunsill Malti għall-Arti bil-għan li **jkattar is-sensibbiltà dwar l-inklużività u jgħin fl-implimentazzjoni tad-drittijiet kulturali** fil-prattika tagħna ta' kuljum. Dan jagħmel parti mill-impenn fit-tul tal-Kunsill, kif speċifikat fir-raba' għan tal-Istrateġija Create 2020 – **Niprovdu aktar opportunitajiet lin-nies biex jinvolve ruħhom fil-kreattività.**¹ B'impenn li nsostnu djalogu miftuħ u nagħtu widen lir-rakkomandazzjonijiet mill-komunitajiet, din l-inizjattiva qed titwettaq f'konsultazzjoni ma' partijiet attivi ewlenin involuti fil-promozzjoni u fil-governanza tajba kif ukoll ma' parteċipanti minn diversi gruppi tal-komunità.

Dan il-pakkett ta' riżorsi jinkludi żewġ komponenti ewlenin:

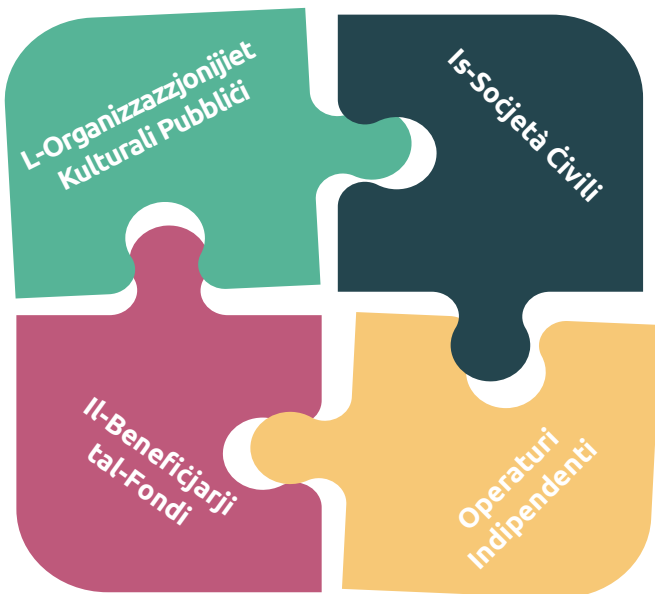
¹ Il-Kunsill Malti għall-Arti (2015), *Create 2020 Strategy*, p. 16, disponibbli bl-Ingliż fuq www.artscouncilmalta.org/files/uploads/misc/English-Create2020_web.pdf

DRITT GĦALL-KULTURA

- **Il-Manwal** li jinsab fil-paġni li ġejjin. Dan tfassal bħala gwida komda ta' referenza li tintuża b'mod faċli u jinkludi diversi eżempji ta' Prattika tajba.
- **It-toolkit** kumplimentari meħmuż. Dan jinkludi għodod utli, mudelli, listi u referenzi meħtieġa fil-prattika ta' kuljum.

Għal min tfassal dan il-pakkett?

Dan il-pakkett ta' riżorsi tfassal bħala gwida ta' referenza u ispirazzjoni għal dawk kollha li jaħdmu mal-komunitajiet u għalihom u jħabirku sabiex joktor l-involviment u l-partecipazzjoni kulturali tal-udjenzi – fosthom iżda mhux biss:

Kif jintuża dan il-pakkett?

Agħmlu tiegħek!

Biex tuża dan il-pakkett ta' rizzorsi bl-aħjar mod nissuggerulek tagħmlu tiegħek kemm tista':

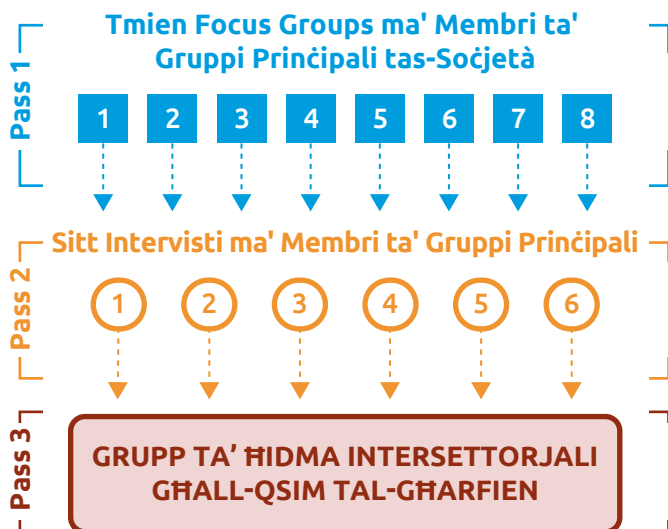
- Agra l-manwal, galleb fit-toolkit
- Żid in-noti u r-riflessjonijiet tiegħek fit-ispazji apposta
- Aqsam dan il-pakkett mat-tim u mal-kollaboraturi tiegħek
- Minn żmien għal żmien erġa' aqbad il-manwal u t-toolkit u kares lejhom minn perspettivi jodda
- Aqsam ix-xogħol tiegħek magħna - niefdu gost nisimgħu mingħandek
- Għinna ntejbu l-edizzjonijiet li jmiss ta' dan il-pakkett

Iktbilna! Ibagħtilna email fuq:
info.acm@artscouncil.mt

Il-metodoloġija

Sa mill-ewwel stadji, lura fit-tieni nofs tal-2019, il-Kunsill Malti għall-Arti adotta **approċċ miftuħ u orizzontali**. F'eżerċizzju li evalwa b'mod kritiku u analizza d-drittijiet kulturali, l-inkluzività, kif ukoll l-intoppi, il-ħtiġijiet u r-rakkomandazzjonijiet relatati, il-Kunsill stieden bosta **partijiet attivi ewlenin mis-settur u diversi membri ta' diversi gruppi prinċipali tas-soċjetà** biex jaqsmu l-opinjoni u l-istejjer tagħhom. Dawn ġew involuti matul il-proċess kollu tar-riċerka.

Wara konsultazzjoni inizjali mal-Pjattaforma tal-Organizzazzjonijiet tad-Drittijiet tal-Bniedem f'Malta (PHROM) – li serviet ta' gwida strumentali għall-Kunsill fl-identifikazzjoni tal-partiċipanti attivi ewlenin tas-settur – il-proċess segwa dawn il-passi:

DRITT GĦALL-KULTURA

Abbażi tar-riżultati ta' dawn il-focus groups, għadd ta' akkademiċi⁴ li jispeċjalizzaw fil-Ġestjoni Kulturali, fis-Snajja' tas-Suq u fl-Interazzjoni mal-Midja Soċjali fasslu u wettqu sensiela ta' intervisti **ma' membri tal-gruppi prinċipali**, inkluż il-persunal tal-Kunsill Malti għall-Arti u l-koordinaturi tal-focus groups. Dawn l-intervisti ppermettew li l-proċess ta' riċerka jikseb intuwiti aktar profondi dwar it-tematiċi li ħarġu mill-focus groups u dwar kif dawn jistgħu jiġu indirizzati mill-perspettiva tal-politiki.

⁴ Il-konsulent akkademiku u ż-żewġ akkademiċi assoċjati jissemmew fit-taqsimha tar-ringrazzjamenti.

Fl-aħħar nett, il-materjal iġġenerat permezz tal-focus groups issokta jiġi elaborat minn **grupp ta' ħidma intersettorali għall-qsim tal-għarfien**, fosthom rappreżentanti⁵ tas-Segretarjat tal-PHROM, tad-Direttorat għad-Drittijiet tal-Bniedem, tal-Kummissjoni għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabbiltà, tal-Fondazzjoni tal-Artiġjanat Malti, tad-Diviżjoni tal-Gvern Lokali u tal-Uffiċċju tal-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet Volontarji. Dawn ir-rappreżentanti taw sehemhom fit-tfassil ta' **rakkomandazzjonijiet u direzzjonijiet ġodda** possibbli għal kultura aktar inklużiva li tkun disponibbli u aċċessibbli għal kulhadd.

Is-sejbiet kollha ta' dan il-proċess ta' riċerka ffaċilitaw u ggwidaw l-iżvilupp u l-ħolqien ta' dan il-pakkett ta' riżorsi.

Ħarsa lejn l-istampa ġenerali

Dan il-pakkett ta' riżorsi mhuwiex riżorsa awtonoma. Il-potenzjal sħiħ tiegħu jista' jiġi sfruttat biss meta jitqies f'kontest usa'. Dan id-dokument ġie ppubblikat fi żmien delikat u partikulari ħafna.

Importanti nirrimarkaw li dan il-pakkett ta' riżorsi jippermettilna nħarsu lura lejn **Strateġija 2020** tal-Kunsill Malti għall-Arti biex imbagħad nibnu fuqha

⁵ Lista sħiħa tal-ismijiet u tar-rwoli tal-membri tal-grupp ta' ħidma tinstab fit-taqsima tar-ringrazzjamenti.

DRITT GĦALL-KULTURA

filwaqt li nħarsu 'l quddiem lejn **Strategija 2025**.

Dokument kumplimentari ġdid ieħor huwa l-**Politika Kulturali Nazzjonali 2021** illi tnebbah ukoll mid-Drittijiet Kulturali.

Fl-aħħar iżda mhux l-inqas, ejjew ma ninsewx illi ninsabu qalb sensiela ta' **kriżijiet dinjija** – jiġifieri bosta kunflitti politiċi, insigurtà alimentari, tibdil fil-klima, sfidi affrontati minn persuni li jeħtigilhom bilfors jivvjaġġaw spiss kif ukoll inugwaljanzi bejn is-sessi – li issa komplew isiru iżjed u iżjed gravi kaġun tal-**pandemija globali tal-COVID-19** u tal-konsegwenzi tagħha. Approċċ illi jgħarraf il-prattika tagħna ta' kuljum permezz tal-Għanijiet ta' Żvilupp Sostenibbli tan-Nazzjonijiet Uniti kapaċi jgħinna nittrattaw il-kwalità tal-ħajja u l-benessri, it-tibdil fil-klima u l-ambjent, l-ugwaljanza u s-sostenibbiltà.

2. X'INHUMA D-DRITTIJIET KULTURALI?

X'Inhi l-Kultura?

M'għandniex definizzjoni waħda ta' kultura. Nies differenti jista' jkollhom fehmiel u interpretazzjonijiet differenti dwar xi t'fisser il-kultura u dwar dak li tinvolvi, u fehim wieħed mhux bilfors jieħu post l-ieħor. Il-partecipanti tal-focus groups qablu li **l-kultura hija l-punt fejn l-imħuħ jiltaqgħu u jikbru flimkien**, li l-kultura ssawwar **l-identitajiet u s-socjetajiet** u li din tgħin biex jizjed **is-sens ta' appartenenza**. Din id-deskrizzjoni tgawdi l-appogġ tal-Karta ta' Ruma 2020 li toffri d-deskrizzjoni li ġejja – u nistgħu almenu nqisu din definizzjoni operattiva għall-fehim komuni tagħna:

"Il-kultura hija kif in-nies jiffurmaw, jesprimu, jaqsmu u jinneozjaw il-valuri tagħhom – inklużi dawk illi ma jkunux konxji tagħhom jew li ma jistgħux jartikulawhom b' modi diretti. Il-kultura hija kulma nagħmlu lil hinn mis-sopravivenza. Il-kultura hija dak kollu li nagħmlu biex narrikkixxu ħajjitna. Hija wkoll l-istorja li tiddefinixxi l-għemejjel tagħna, anke meta ma nittendux. Il-kultura tiddekrivi lid-dinja, u aħna naraw id-dinja mil-lenti tagħha."⁶

⁶ Roma Capitale u UCLG (Bliet Magħquda u Gvernijiet Lokali) – Kumitat għall-Kultura (2020), Il-Karta ta' Ruma 2020. *The 2020 Rome Charter: The right to participate fully and freely in cultural life is vital to our cities and communities*, p. 4, disponibbli bl-Ingliż www.agenda21culture.net/sites/default/files/2020_rc_eng_0.pdf

DRITT GĦALL-KULTURA

Il-grupp ta' ħidma intersettorali għall-qsim tal-għarfien jirrikonoxxi li għandna **nifhmu l-kultura fl-iktar forma wiesgħa tagħha**, mill-każini tal-baned saż-żfin kontemporanju, mill-għana sal-punk rock, mill-qari tal-poeżija sal-apprezzament tal-kċina lokali – dan kollu huwa kultura. Dawn huma biss xi ftit eżempji li juru n-natura mżewqa tal-kultura u b'ebda mod mhi lista eżawrjenti. Dan il-fehim jippermettilna nimxu lil hinn minn kultura orjentata lejn il-prodott-oġġett u li niffukaw fuq it-tifsiriet assoċjati ma' Prattiki bħal dawn. Bħalma Farida Shaheed, l-eks Rapporteur Speċjali tan-NU fil-qasam tad-drittijiet kulturali (2009-2015), stqarret m'ilux:

"Jiena nħaddan il-fehma antropoloġika usa', billi nara l-kultura bħala l-mod illi bih l-umanità tesprimi ruħha – permezz tal-kultura '**għolja**' jew ta' dik '**popolari**'. M'għandhiex x'taqsam daqstant mal-oġġetti manifatturati speċifiċi iżda pjuttost mat-tifsiriet assenjati lilhom. Iktar mill-ikel illi nieklu, din tinkludi l-perċezzjonijiet ta' nies oħrajn kif ukoll l-interazzjoni magħhom u man-natura."⁷

Jekk naqblu li l-kultura hija mod ta' ħajja li tirreferi għall-modi kif ingarrbu d-dinja li ngħixu fiha, allura nistgħu naqblu wkoll li l-ħajja kulturali għandha tkun flessibbli

⁷ Shaheed, F. (2011), *Cultural rights: what are these and why are they important for women's right to development?* Dokument ipprezentat fil-Konsultazzjoni Reġjonali tal-Asja-Paċifiku bi Proċeduri Speċjali tan-NU: Id-Dritt tan-Nisa għall-Iżvilupp, p. 3, disponibbli bl-Ingliż fuq www.ohchr.org/Documents/Issues/CulturalRights/Culturalrightsofwomen/ASEANwomenconsultation2011-FSstatement.pdf

X'INHUMA D-DRITTJIJET KULTURALI?

sabiex tkun kapaci tadatta għall-ħtigijiet tas-soċjetajiet u tal-komunitajiet illi qegħdin jinbidlu. Il-kultura mhix statika. Tinbidel u tevolvi maż-żmien. U huwa proprju għalhekk li nirveduha u ninterpretawha mill-ġdid, billi nħarsu lura lejn l-origini filwaqt li nħaddnu żviluppi ġodda. *(Ara paġni 16 u 17)*

Irrikonoxxuti mill-Artiklu 27 tad-Dikjarazzjoni Universali tad-Drittijiet tal-Bniedem,⁸ l-UNESCO tiddefinixxi d-drittijiet kulturali **“bħala d-dritt għall-aċċess għall-kultura, għall-parteciġazzjoni fiha u għat-tgawdija tagħha. Dan jinkludi d-dritt tal-individwi u tal-komunitajiet li jkunu jafu, jifhmu, iżuru, jużaw, jindukraw, jiskambjaw u jżviluppaw wirt kulturali u espressjonijiet kulturali, kif ukoll id-dritt li jibbenefikaw mill-wirt kulturali u mill-espressjonijiet kulturali ta’ ħaddieħor.”**⁹

Dan ifisser li ma nistgħux nifirdu d-drittijiet kulturali mill-bqija tad-drittijiet tal-bniedem. Kif jistipula l-Artiklu 5 tad-Dikjarazzjoni Universali dwar id-Diversità Kulturali (2001) tal-UNESCO: **“Id-drittijiet kulturali huma parti integrali mid-drittijiet tal-bniedem, li huma universali, indivizibbli**

⁸ L-Artiklu 27 tad-Dikjarazzjoni Universali tad-Drittijiet tal-Bniedem jiddikjara li, “(1) Kulħadd għandu d-dritt li jipparteċipa liberament fil-ħajja kulturali tal-komunità, li jgawdi l-arti u li jkollu sehem mill-avvanz xjentifiku u l-benefiċċji tiegħu. (2) Kulħadd għandu d-dritt għall-protezzjoni tal-interessi morali u materjali li jirriżultaw minn kwalunkwe produzzjoni xjentifika, letterarja jew artistika li huma jkunu l-awturi tagħha.”

⁹ UNESCO (2019), *The Right to Culture*, disponibbli bl-Ingliż www.unesco.org/culture/culture-sector-knowledge-management-tools/10_Info%20Sheet_Right%20to%20Culture.pdf

X'Inhuma d-Drittijiet Kulturali?

U allura, x'inhuma d-Drittijiet Kulturali? Din il-mistoqsija saret fil-bidu ta' kull sessjoni tal-focus groups u qajmet diversi reazzjonijiet:

"Id-dritt li tesprimi ruhek u li jkollok il-mezzi biex tagħmel dan."

— Membru fil-focus group taż-Żgħażaġh

"Hija l-libertà li tkun int innifsek."

— Membru fil-focus group tal-Persuni minn sfondi etniċi differenti

"Meta nħossni sigur inkun nista' nitkellem b'mod ħieles u tassew hekk nagħmel. Hemm id-dritt li ma taqbilx u dik haġa tajba. Jekk ma jkunx hemm dan, inżomm kollox għalija nnifsi."

— Membru fil-focus group tal-Adolexxenti

"Hija dritt ta' kulhadd, iżda mhux kulhadd jiehu vantaġġ minnha. Tidher sitwazzjoni problematika għall-koorti 65+."

— Membru fil-focus group tal-Anzjani

"L-ismijiet li nagħtu lil uliedna, il-kanzunetti li nkantaw, hwejjigħna, il-lingwa, dak li nħobbu, il-manjieri tagħna, l-attitudni tagħna lejn l-ambjent – dawn kollha prodott tal-isfond kulturali tagħna."

— Membru fil-focus group tat-Tfal

"Aħna lkoll għandu jkollna d-dritt li nipparteċipaw sew bhala udjenza u sew bhala atturi."

— Amy Camilleri Zahra, Koordinatriċi tal-focus group tal-Persuni b'diżabbiltà

"Id-drittijiet kulturali jibnu l-pontijiet."

— Ruth Farrugia, Koordinatriċi tal-focus groups tat-Tfal u tal-Adolexxenti

"In-nies ma jiġux imħeġġa jintervjenu jew iressqu l-ideat tagħhom."

— Membru fil-focus group tal-Anzjani

"Id-dritt għall-kultura huwa l-proċess li tagħmel il-kultura siewja u aċċessibbli. Xi wħud għandhom aċċess faċli għall-kultura, iżda din mhix in-norma għal kulhadd."

— Membru fil-focus group tal-Gruppi qajla mithuqa

"L-offerta ta' spazju għall-ġenerazzjoni l-ġdida biex jinholqu modi ġodda ta' kultura (eż. mużika underground)."

— Membru fil-focus group taż-Żgħażaġh

"Il-kultura tradizzjonali mhix inqas importanti minn forom oħra ta' kultura."

— Membru fil-focus group tal-Persuni attivi fil-kultura tradizzjonali

"Id-dritt li tesprimi ruhek kif fil-fatt int, bla ma tiġi ġġudikat."

— Membru fil-focus group tal-Persuni minn sfondi etniċi differenti

"Id-dritt li tipparteċipa."

— Membru fil-focus group taż-Żgħażaġh

"Nistgħu ngħidu li d-drittijiet kulturali huma xi haġa li ġġorr miegħek minn art twelidek lejn destinazzjoni oħra. Hija dik l-kultura li tintroduċi fil-kultura li tkun tinsab fiha."

— Membru fil-focus group tal-Persuni minn sfondi etniċi differenti

"In-nies attivi fl-arti huma aktar konxji mid-drittijiet tagħhom minn persuni oħrajn."

— Membru fil-focus group taż-Żgħażaġh

"Kultant inħossuna msikktn. Pereżempju t-tgħanniġ mhux permess fl-iskola. [Dan kien qabel il-pandemija.] Aħna ma nagħmlu xejn apposta biex nirribellaw. Irridu nobdu u nagħmlu lill-għalliema tagħna kburin. Ilmma, f'ġieħ kemm hemm, ħalluna ngħixu!"

— Membru fil-focus group tal-Adolexxenti

DRITT GĦALL-KULTURA

u interdipendenti.”¹⁰ Għaldaqstant id-drittijiet kulturali huma importanti daqs id-drittijiet ċivili, ekonomiċi, politiċi u soċjali. Huwa kruċjali li d-drittijiet kulturali jiġu integrati u li nibdew nagħrfu din l-interdipendenza tad-drittijiet tal-bniedem.

Fi ftit xhur biss, il-pandemija tal-COVID-19 ħarġet din il-ħtieġa iżjed fid-dieher u esponiet għadd ta' nuqqasijiet fis-soċjetajiet tagħna. Bħalma rrapportat l-Eks Rapporteur Speċjali tan-NU fil-qasam tad-drittijiet kulturali (2015–2021) Karima Bennoune, fir-reazzjoni tagħna għall-pandemija u bħala mekkanizmu ta' adattament, id-domanda għat-tgawdija tal-kultura u tal-kreattività żdiedet. Madankollu l-persuni impjegati fl-oqsma tal-arti u tal-kultura sabuha diffiċli, ġieli wkoll impossibbli, li jipproduċu u jesprimu ruħhom. Din id-diskrepanza kompliet titwessa' aktar bl-għeluq tas-siti kulturali, sija artistiki u sija komunitarji. L-attur, kittieb u direttur teatrali Inġliż Simon Callow innota li “l-punt tal-arti huwa l-konnessjoni – l-interkonnnettività. Il-vokabularju tal-imxija jinsab f'kunflitt mal-vokabularju tal-arti.”¹¹ Għalhekk “jenħtieġ li tittieħed azzjoni urġenti biex insolvu din it-tensjoni u niggarrantixxu d-drittijiet kulturali ta' kulħadd.” (Bennoune 2021)¹²

¹⁰ UNESCO (2001), *Universal Declaration on Cultural Diversity*, disponibbli bl-Ingliż fuq portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13179&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

¹¹ Callow S. (2021), matul il-kontribut tiegħu għall-webinar *Preventing “Cultural Catastrophe” in the Pandemic: A Cultural Rights Approach*, organizzat minn Artists at Risk Connection, PEN America u Humanists International, imtella' fid-9 ta' Marzu 2021. Tista' ssegwi reġistrazzjoni ta' dan l-avveniment fuq www.facebook.com/watch/live/?v=242270457539367&ref=watch_permalink

¹² Bennoune K. (2021), COVID-19, Culture and Cultural Rights – Report of the Special Rapporteur in the Field of Cultural Rights, para. 5, p. 4, disponibbli bl-Ingliż fuq digitallibrary.un.org/record/3907050?ln=en

X'INHUMA D-DRITTJIJET KULTURALI?

Jekk nagħtu ħarsa lejn l-impatt li ħalliet il-pandemija fuq ix-xena lokali, nintebħu bl-iżbilanċ li għandna fir-relazzjoni bejn id-dritt għall-kultura u d-dritt għall-edukazzjoni. Fl-adattament għan-normalità l-ġdida, xi skejjel warrbu fil-ġenb is-sugġetti artistici (fost oħrajn) mill-iskedi tagħhom filwaqt li l-edukaturi rispettivi fl-arti sfaw trasferiti f'pożizzjonijiet istruttivi ta' sostituzzjoni jew ta' ambitu ġenerali. L-edukazzjoni artistika li kienet tingħata barra mill-ħinijiet normali tal-iskola s'fat ukoll marginalizzata u sofriet bil-kbir. Issa li qegħdin nimplimentaw mainstreaming tad-dritt għall-kultura, wasal iż-żmien li nneħħu wkoll ċerti tikketti bħal ngħidu aħna "ekstrakurrikulari" (li spiss nassoċjawhom ma' sugġetti artistici). Minflok, għandna nirrikonoxxu l-benefiċċji li toffrilna l-edukazzjoni artistika u kulturali biex insiru ħassieba kritiċi.

"Edukazzjoni ta' kwalità fil-kultura u fl-arti hija rekwiżit preliminari biex is-soċjetà tiżviluppa sensibilizzazzjoni dwar l-identità kulturali tagħha u biex din tikkultiva d-domanda kulturali. Edukazzjoni fl-arti u fil-kultura li tkun parti obbligatorja mill-kurrikuli tal-iskola minn età żgħira kapaci tqanqal l-interess u l-involvement."

— Désirée Attard, Id-Direttorat għad-Drittijiet tal-Bniedem

Bennoune irrimarkat li d-drittijiet kulturali mhumiex xi lussu, anke waqt pandemija globali, u li dawn huma fundamentali għall-ilħiq tal-Għanijiet ta' Żvilupp

DRITT GĦALL-KULTURA

Sostenibbli. Callow jaqbel li l-attivitajiet artistici “għandhom kompitu indispensabbli u vitali. Huma wkoll jagħmlu parti mis-servizz tas-saħħa nazzjonali – il-ġinnażju tal-immaġinazzjoni, kura ta’ rpoż għar-ruħ – mhux lussu, iżda garanzija tal-benessri tal-komunità.” Din il-kriżi tas-saħħa globali wrietna li t-tgawdija sħiħa tad-drittijiet kulturali tiddependi mill-benefiċċji tal-progress xjentifiku u mill-applikazzjonijiet tiegħu. Għaldaqstant, mill-ġdid, id-dritt għall-kultura, id-dritt għax-xjenza u d-dritt għas-saħħa huma marbutin mill-qrib.

Għalhekk “l-indiviżibbiltà u l-interdipendenza tad-drittijiet kollha tal-bniedem – ċivili, kulturali, ekonomiċi, politiċi u soċjali – huma prinċipji fundamentali tal-liġi internazzjonali dwar id-drittijiet tal-bniedem.”¹³ Din hija t-triq ‘il quddiem biex nigarantixxu **demokrazija kulturali** li tħaddan fiha liċ-ċittadini kollha abbażi tal-**ugwaljanza u mingħajr diskriminazzjoni**.

“Il-ħajja kulturali mhix biss avveniment, iżda hija parti minna n-fusna u mill-komunità tagħna. Hija wkoll il-modi kif nippartecipaw flimkien. Il-ħajja kulturali mhijex attività awtonoma, hija min aħna.”

— Neil Falzon, Kap tas-Segretarjat, PHROM

¹³ Nazzjonijiet Uniti (2005), Economic, Social and Cultural Rights: Handbook for National Human Rights Institutions, disponibbli bl-Ingliż fuq www.ohchr.org/Documents/Publications/training12en.pdf

3. ID-DIVERSITÀ TAGĦNA, IS-SAĦĦA TAGĦNA

Niċċelebraw id-diversità tagħna

Ir-relazzjoni bejn il-kultura u d-diversità għiet iddokumentata bis-sħiħ. Kif stqarret Farida Shaheed (2011), “ebda soċjetà ma qatt ikollha kultura singolari waħda biss [u] l-identità mhix singolari. Kull persuna għorr fiha identità multipla u kumplessa, li tagħmilha persuna unika. L-individwi jidentifikaw lilhom infushom b’haġna modi. Għalhekk jieħdu sehem b’mod simultanju f’diversi komunitajiet b’valuri kulturali komuni.”¹⁴ Bl-istess mod, għandna **multipliċità u diversità ta’ kulturi.**

“Malta fiha nfisha għandha kultura diversa haġna. Siltet xi haġa mill-kulturi kollha li messet magħhom fl-istorja. Kienet tranzizzjoni għal nies differenti. Kulhadd ħalla l-marka tiegħu, anke fil-lingwa.”

— Membru fil-focus group tal-Persuni minn sfondi etniċi differenti

“Aħna ngħixu f’soċjetà multikulturali – tradizzjonijiet differenti, reliġjonijiet differenti ... Din mhix wisq kwistjoni ta’ ċittadinanza, iżda pjuttost ta’ esperjenzi personali.”

“

— Membru fil-focus group tal-Adolexxenti

¹⁴ Shaheed, F. (2011), *Cultural rights: what are these and why are they important for women’s right to development?* Dokument ipprezentat fil-Konsultazzjoni Reġjonali tal-Asja-Pacifiku bi Proċeduri Speċjali tan-NU: Id-Dritt tan-Nisa għall-Iżvilupp, p. 4, disponibbli bl-Ingliż fuq www.ohchr.org/Documents/Issues/CulturalRights/Culturalrightsof women/ASEANwomenconsultation2011-FSstatement.pdf

Il-grupp ta' ħidma intersettorali għall-qsim tal-għarfien jiddeskrivi l-komunitajiet bħala **nisġa ta' diversità**. Il-membri ta' dan il-grupp ta' ħidma jirrikonoxxu l-benefiċċji li narrattivi differenti u esperjenzi differenti jista' jkollhom meta jiġu skambjati,

b'tali mod li jarrikkulna ħajjitna. **L-ekwità kulturali** tinkorpora valuri u prattiki li jiżguraw li **n-nies kollha** – fosthom iżda mhux biss, dawk li storikament kienu sottorappreżentati minħabba r-razza, l-etnicità, l-età, id-diżabbiltà, l-orjentazzjoni sesswali, l-identità tal-generu, l-istatus soċjoekonomiku, il-ġeografija, l-istatus taċ-ċittadinanza jew ir-religjon tagħhom – ikunu rappreżentati fl-iżvilupp tal-politika kulturali. Permezz

tal-integrazzjoni reċiproka ta' elementi kulturali diversi qegħdin inhejju art fertili biex insiru nafu 'l xulxin u biex negħlbu n-nuqqas ta' fiduċja, il-biża' u l-pregudizzji tagħna.

Tabilhaqq, ir-rapport tematiku tal-Kunsill tal-Ewropa 2016 jiddikjara li **"l-esponent għall-kultura jippermetti li n-nies jagħrfu l-importanza tad-diversità**, u b'hekk

"Id-diversità tarrikkixxi. Ejjew naħdmu flimkien, minflok noqogħdu nibzġu. Minħabba li aħna differenti nistgħu noħolqu riżultati aħjar."

— Membru fil-focus group tal-Gruppi qajta milhuqa

"Il-koorti li jissejjaħ 'grupp tal-anzjani' fih innifsu huwa divers ħafna u għandu bżonnijiet u interessi diversi. L-anzjani ma jistgħux jiġu indirizzati bħala grupp wieħed."

— Membru fil-focus group tal-Anzjani

ID-DIVERSITÀ TAGĦNA, IS-SAĦĦA TAGĦNA

”Meta tkun involut fl-arti, aktarx tkun iktar espost u aktar pożittiv dwar ir-rikkezza tad-diversità minn żgħażaġh oħra.”

— Membru fil-focus group Taż-Żgħażaġh

“

titwessa' l-apertezza tagħhom viżavì gruppi oħra fis-soċjetà.”¹⁵ Bl-istess mod, id-diversità tippermettilna “nheggu l-kreattività u l-parteci-pazzjoni f’attivitajiet kulturali, u **nrawmu l-iżvilupp ekonomiku u t-tnaqqis tal-kunflitti.**”¹⁶ Fuq l-istess nota, il-Karta ta’ Ruma 2020 tiddekrivi l-kultura bħala “il-workshop kreattiv illi bih iċ-ċittadini jistgħu **jikkonċepixxu risponsi għall-isfidi komuni tagħna.**”¹⁷

”Iktar ma n-nies ikunu miftuħa għad-diversità u għall-inklużjoni, iktar aħjar. In-nozzjoni ta’ ‘l-ieħor’ jew ‘l-oħra’ hija qawwiya ħafna f’moħħ bosta nies. Jenħtieġ nieqfu naraw lin-nies bħala ‘l-oħrajn’. Dan jista’ jsir. Huwa mod kif ngħixu. Huwa proċess ta’ tagħlim.”

— Ruth Farrugia, Koordinatriċi tal-focus groups ta-Tfal u Adolexxenti

¹⁵ Kunsill tal-Ewropa (2016), *Cultural Participation and Inclusive Societies: A thematic report based on the Indicator Framework on Culture and Democracy*, p. 12, disponibbli bl-Ingliż fuq rm.coe.int/cultural-participation-and-inclusive-societies-a-thematic-report-based/1680711283

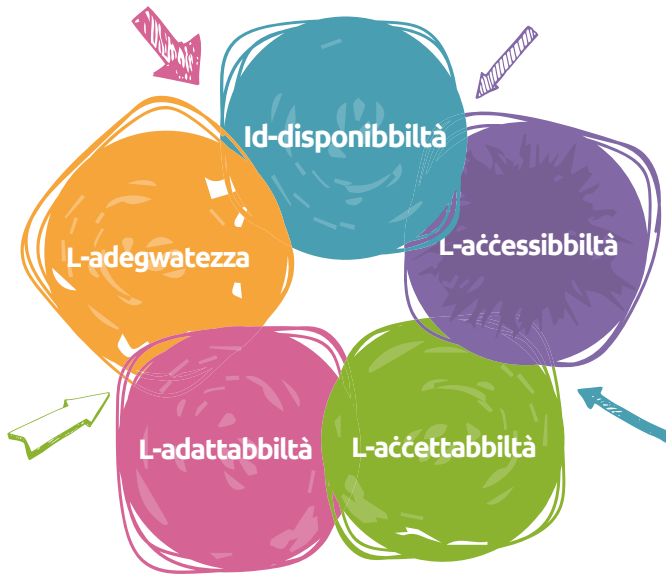
¹⁶ Kunsill tal-Ewropa (2016), *Indicator Framework on Culture and Democracy: Policy Maker’s Guidebook*, p. 16, disponibbli bl-Ingliż fuq culturalindicators.org/downloads/IFCD_Guidebook_v1_Oct2016.pdf

¹⁷ Roma Capitale u UCLG (Bliet Magħquda u Gvernijiet Lokali) – Kumitat għall-Kultura (2020), Il-Karta ta’ Ruma 2020. *The 2020 Rome Charter: The right to participate fully and freely in cultural life is vital to our cities and communities*, p. 1, disponibbli bl-Ingliż fuq www.agenda21culture.net/sites/default/files/2020_rc_eng_0.pdf

Nittrattaw id-diversità kulturali

L-istadji kollha tar-riċerka – il-focus groups, l-intervisti u l-grupp ta' ħidma għall-qsim tal-għarfien – segwew linja bażi komuni ta' ħames fatturi interrelatati li l-Kumitat tan-NU għad-Drittijiet Ekonomiċi, Soċjali u Kulturali (CESCR) jinkludi bħala kundizzjonijiet meħtieġa għat-twettiq sħiħ tad-dritt ta' kulħadd li jjeħu sehem fil-ħajja kulturali abbażi tal-**ugwaljanza u mingħajr diskriminazzjoni**.¹⁸

Dawn jinkludu:

¹⁸ Kumitat tan-NU għad-Drittijiet Ekonomiċi, Soċjali u Kulturali (CESCR), Kument Ġenerali nru 21, Right of everyone to take part in cultural life (art. 15, para. 1a of the Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), 21 ta' Diċembru 2009, E/C.12/GC/21, p. 4–5, disponibbli bl-Ingliż fuq www.refworld.org/docid/4ed35bae2.html

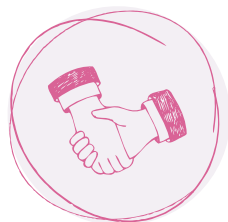
ID-DIVERSITÀ TAGĦNA, IS-SAĦĦA TAGĦNA

Id-disponibbiltà tippermettilna ngibu oġġetti u servizzi kulturali diversi eqreb lejn in-nies fil-komunitajiet tagħna, billi gġib oġġetti u servizzi bħal dawn aċċessibbli għat-tgawdija u għall-benefiċċju ta' kulhadd.

L-aċċessibbiltà tigarantixxi li l-komunitajiet ikunu konxji mill-opportunitajiet kulturali biex ikunu jistgħu jgawduhom bis-sħiħ u b'mod effettiv fil-limiti tal-ħiliet fiżiċi, konjittivi, finanzjarji u lingwistiċi tagħhom.

L-aċċettabbiltà tiżgura li d-drittijiet kulturali, l-istrategiji, il-politiki u l-programmi jiġu implimentati b'mod aċċettabbli għalina l-komunitajiet filwaqt li tigarantixxi tolleranza sħiħa għall-espressjonijiet u għall-ħtiġijiet diversi.

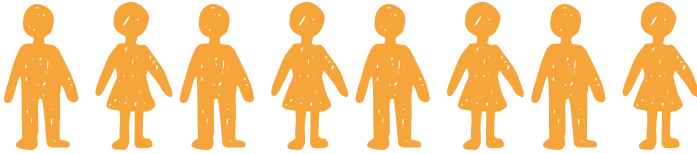

L-adattabbiltà tirreferi għall-flessibbiltà ta' strategiji kulturali, politiki u programmi li jadattaw għall-ħtiġijiet tagħna filwaqt li jisfidaw ukoll il-perċezzjonijiet tagħna; japprezzaw l-imġhoddi u l-preżent tagħna filwaqt li jhalluhom jevolvu lejn il-gejjieni.

DRITT GĦALL-KULTURA

L-adegwatezza tikkonsisti fit-twettiq tad-drittijiet kulturali b'mod xieraq, inklużiv u li jirrispetta lilna bħala komunitajiet u l-kuntest tagħna, abbażi tal-ekwità u mingħajr diskriminazzjoni, filwaqt li tiggarantixxi wkoll il-bqija tad-drittijiet tal-bniedem.

Id-deskritturi msemmijin hawn fuq iġagħluna nirrealizzaw minnufih l-interrelazzjoni u l-interdipendenza ta' dawn il-ħames kundizzjonijiet. L-issodisfar ta' fattur wieħed minnhom ma jeliminax il-ħtieġa għall-issodisfar tal-bqija. Dan jirrifletti l-elementi komuni li ħargu fil-ħtiġijiet u fir-rakkomandazzjonijiet tal-komunitajiet differenti rrappreżentati mit-tmien focus groups. Tabilhaqq, dawn il-ħames kundizzjonijiet hawnhekk qegħdin jiġu ttrattati bħala sett wieħed u ser ikompli jiffurmaw il-linja bażi tagħna waqt li ser inkunu qed insaħħu l-prattika tagħna fil-paġni li ġejjin.

4. INSAĦĦU L-PRATTIKA TAGĦNA

It-termini ewlenin li ser jidhru fil-paġni li ġejjin huma lkoll **verbi dinamiċi** u jservu ta' **tfakkira ta' kif inkomplu nsaĥĥu l-prattika tagħna**. Dawn jirriflettu r-rakkomandazzjonijiet li ħarġu mill-proċess tar-riċerka. Uħud mill-kwistjonijiet u mir-rakkomandazzjonijiet huma simili u jsostnu 'l xulxin. Dan sempliċement għax il-ħajja u l-esperjenza umana jagħmlu parti minn realtà kumplessa ta' bosta intersezzjonijiet. Għaldaqstant, kwistjoni qatt ma tkun esklużiva għal karatteristika, ħtieġa jew grupp wieħed biss.

Kull wieħed minn dawn it-termini ewlenin kapaci jservi ta' tfakkira awtonoma li nistgħu nirreferu għaliha minn żmien għal żmien, iżda jekk insegwu progressjoni ċiklika nkunu nistgħu noħolqu approċċ minn isfel għal fuq u ċċentrat fuq in-nies.

NESPLORAW

il-komunitajiet u
l-kuntest tagħna

INĦADDNU

d-diversitajiet tagħna

NIĊĊARAW

l-intenzjonijiet tagħna

NIKKOMUNIKAW

permezz ta' kanali ta'
komunikazzjoni differenti

NINVOLVU

permezz tal-partecipazzjoni
u tal-kokreazzjoni

NIKKOLLABORAW

biex naqsmu l-ħiliet u
r-responsabbiltajiet tagħna

NINVESTU

l-ħin tagħna
fl-esperjenza

NISIMGĦU

bis-sensi kollha tagħna

NIDDOKUMENTAW

il-proċess tagħna

INSAWRU MILL-ĠDID

skont il-ħtiġijiet
li jinqalgħu

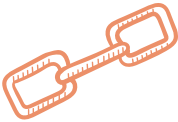
Esplora

#Haddlan

Iċċara

Ikkomunika

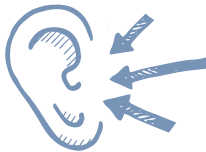
Involvi

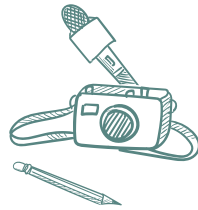
Ikkollabora

Investi

Isma?

Iddokumenta

Sawwar mill-ġelid

4A. ESPLORA

L-esplorazzjoni u l-iskoperta ta' fejn u ma' min qegħdin naħdmu jippermettulna nippjanaw flimkien b'modi aħjar. Aħna noħolqu għax infittxu li nistabbilixxu konnessjoni u ninteragixxu mal-komunitajiet u mal-udjenzi tagħna. Qabel nippjanaw u noħolqu xi haġa, għandna nkunu ċerti li jkollna udjenza potenzjali. Dan jirrikjedi daqsxejn ta' ħsieb u riċerka.

Rakkomandazzjoni 1

Insiru nafu l-Komunitajiet tagħna

Id-definizzjoni tal-grupp li qed niffukaw fuqu tghinna nidentifikaw u nittrattaw il-ħtiġijiet, il-ħiliet, il-preferenzi, ix-xewqat u t-tħassib tal-persuni li naħdmu magħhom. L-ideat tagħna jistgħu jibqgħu rilevanti jekk nadattaw u nippjanaw dak li jkollna x'noffru skont dawn il-fatturi. Dan żgur mhux bilfors ifisser illi n-nies ma jkunux interessati fl-ideat tagħna. Qegħdin niżguraw biss li dawn l-ideat jittrattaw il-ħtiġijiet tal-partecipanti, tal-kollaboraturi u tal-udjenzi immedjati.

Il-komunitajiet tagħna jistgħu jagħmlu parti minn grupp diġà eżistenti jew jistgħu jingħaqdu temporanjament u speċifikament għall-esperjenza kreattiva u kollettiva. L-għarfien ta' dan l-isfond jista' jgħinna niffacilitaw id-dinamiki tal-grupp.

Ladarba niksbu dan l-għarfien, għandna dejjem niżguraw illi kulħadd ikun involut b'mod etiku u nfittxu l-kunsens meħtieġ.

Xi minn daqqiet l-għarfien tal-komunitajiet tagħna jsir iżjed faċli meta nkunu fosthom fuq il-post.

DRITT GĦALL-KULTURA

"Sir af lill-udjenza tiegħek, il-problemi tal-membri tagħha, kif jaħsbuha, kif iħossuhom u kif l-aħjar tilhaqhom."

— Oliver Scicluna, dak iż-żmien Kummissarju għad-Drittijiet tal-Persuni b'diżabbiltà

"Huwa tabilhaqq importanti li l-kuraturi jmorru fil-komunità għax b'hekk il-partecipazzjoni tal-anzjani ssir aktar faċli. Jenħtieg li l-fornituri kulturali jikkomunikaw magħna."

— Membru fil-focus group tal-Anzjani

Il-produtturi kulturali jenħtieg ikunu konxji bis-sħiħ mill-udjenzi li jindirizzaw u jevitaw li jinxehtu f'xi attivitá bl-addoċ."

— Elton Micallef, Il-Fondazzjoni tal-Artiġjanat Malti

"Sib modi kif tibda d-djalogu. Mur f'postijiet fejn in-nies joħolqu dak id-djalogu. Dan huwa bħal meta taqbad tpaċpaċ fuq l-istejg waqt li tistenna tal-linja. Ohloq sitwazzjonijiet li jippermettu d-djalogu."

— Membru fil-focus group tal-Persuni minn sfondi etniċi differenti

Rakkomandazzjoni 2

Insiru nafu l-kuntest tagħna

Aħna ma ngħixux go vakwu. Il-komunitajiet iġibu magħhom kuntest usa' – kuntest fiżiku, soċjali u politiku bi ħtiġijiet u sfidi speċifiċi li qatt ma jstgħu jiġu injorati. Il-fehim taċ-ċirkustanzi partikulari li ċertu kuntest ikun għaddej minnhom huwa kruċjali biex niżguraw prattika sostenibbli. Ejjew ukoll ingħibu rispett lill-ambjent ta' madwarna billi nadottaw miżuri ġusti u ekoloġiċi.

Rakkomandazzjoni 3

Nidentifikaw il-medjaturi Komunitarji

Xi drabi, ta' min nikkunsidraw l-involvement ta' intermedjarji li kapaċi jaġixxu bħala medjaturi tal-komunità biex jgħinuna nidentifikaw komunità u biex insiru midhla tan-nies u tal-kuntest. Dawn jistgħu jkunu individwi jew gruppi diġà attivi – bħal kunsilli lokali, gruppi komunitarji, għaqdiet volontarji, organizzazzjonijiet mingħajr skop ta' qligħ, organizzazzjonijiet mhux governattivi jew entitajiet simili – li jkollhom għarfien tal-komunità u tal-kuntest inkwistjoni għax jgħixu jew jaħdmu fihom jew inkella għax ikollhom xi forma ta' esperjenza.

"Il-kollaborazzjoni mal-medjaturi tista' tagħti pariri dwar kif tilhaq gruppi ta' nies f'riskju li jisfgħu invizibbli."

— Neil Falzon, Kap tas-Segretarjat, PHROM

DRITT GĦALL-KULTURA

Ġnien Naqra Qatra Ecological Reading Garden (Malta, 2017)

Organizzat mill-NGO Friends of the Earth u mill-Kulleġġ Maria Regina, Skola Primarja A tal-Mosta – Kindergarten Annexe, b'kollaborazzjoni mal-Kunsill Lokali tal-Mosta, l-għan tal-proġett *Ġnien Naqra Qatra* kien li jinvolvi lill-partijiet interessati kollha fil-Mosta f'inizjattiva ta' ġardinaġġ komunitarju bl-użu ta' metodi kreattivi li jipprovdu tagħlim dwar in-natura u l-produzzjoni tal-ikel. It-tfal ġew involuti f'workshops artističi li esploraw id-dinja naturali b' mod alternattiv mentri l-għalliema ngħataw ideat dwar kif jużaw il-ġnien kommestibbli tal-komunità u l-wesgħa tal-qari għal opportunitajiet edukattivi. L-għan aħħari tal-ġnien kien li tinholoq żona multisensorjali fejn il-membri kollha tal-komunità setgħu jżuru u jipperċepixxu n-natura permezz tas-sensi kollha.

www.foemalta.org/projects/gnien-naqra-qatra/

ġardinaġġ komunitarju – produzzjoni tal-ikel – multisensorjali – interdixxiplinari – kollaborazzjoni

Ritratt: Glen Slattery

inVisible (Tokjo, 2015–s'issa)

Permezz ta' interazzjoni ma' proġetti artistici u bit-twemmin li l-arti tinsab f'kulhadd kuljum, il-proġett inVisible jaspira li jgġib bidliet żgħira li jsawru mill-ġdid lis-soċjetà tagħna filwaqt li jakkomodaw id-differenzi individwali. inVisible joffri spazju kreattiv billi jiżviluppa proġetti u joffri konsultazzjoni esperta għall-iżvilupp tal-komunità, għall-placemaking kreattiv, għall-edukazzjoni u għal sfidi soċjali oħra. L-arti mhix sempliċement l-oġġett tal-apprezzament jew tal-esperjenza tagħna, iżda wkoll mezz u pjattaforma li jgħaqqdu lil kull min inkella jibqa' mifrud, li jespandu x-xefaq tal-immaginazzjoni tagħna u li joffru na perspettiva alternattiva u l-possibbiltà li naħsbu, inwettqu u nkunu fid-dinja; fi kliem ieħor, veikolu li jagħmel l-inviżibbli viżibbli.

www.invisible.tokyo

placemaking – interazzjoni – rakkonti – il-ħajja ta' kuljum – sens ta' umoriżmu

Tsumuki Project – Weaving Voices (2018); ritratt: Shinya Kogure

SUGĠERIMENT

Li nsiru nafu lill-Komunitajiet u l-Kuntest tagħna jgħinna niżviluppaw relazzjonijiet aktar profondi ma' ueljenzi eżistenti u jgħinna wkoll nattiraw ueljenzi godda.

Naksbu f-tit

Ma' min nixtiegu nitkellmu?

Hija Komunità żgħira jew kbira?

X'età għandhom il-membri tal-Komunità?

Fejn jgħixu?

Liema spazji jiffrakwentaw?

X'jaqraw u jaraw?

Hemm xi membri godda?

Hemm xi tħassib soċjali, ambjentali jew politiku kurrenti?

4B. HADDAN

It-tħaddin tad-diversitajiet tagħna kapaċi jarrikkixxi l-esperjenzi tagħna. Il-komunitajiet tagħna huma magħmula minn diversità ta' individwi ta' età, sess, etniċità, ħiliet, mezzi, storja u sfond differenti. Ilkoll għandna r-realtajiet differenti u speċifiċi tagħna li jipprezentaw ħtigijiet u tħassib differenti. L-adozzjoni tad-diversità bħala l-linja gwida u l-element komuni fil-prattika kollha tagħna tista' tgħinna nissieltu kontra rappreżentazzjonijiet sterjotipici u nsaħħu l-empatija.

Rakkomandazzjoni

Meta u fejn ser issir l-attività?

L-għażla taż-żmien u tal-post xieraq, voldieri meta u fejn intellgħu l-avvenimenti kulturali tagħna, kapaċi żżid l-aċċessibiltà tal-inkontri tagħna. Din teħtiegħ minna ċerta akkomodazzjoni raġonevoli, jiġifieri li nagġustaw u nadattaw il-formati tagħna biex il-kuntest tagħna jkun ġust u ekwu għall-bżonnijiet tal-udjenza u tal-prattikanti kulturali.

Id-deċentralizzazzjoni ta' attivitajiet kulturali li twassal l-arti u l-kultura għand il-komunità, tħegġegħ l-użu ta' spazji fil-komunità u tqassam il-programmazzjoni tul ħinijiet differenti tista' tegħleb l-ostakli li niltaqgħu magħhom meta ma jkollniex trasport personali, inkunu niddependu mit-trasport pubbliku, ma nifilħux inħallsu taksi u/jew ikollna restrizzjonijiet ta' ħin differenti.

Informazzjoni dwar it-trasport – bħall-iskedi tal-karozzi tal-linja, il-waqfiet rispettivi tagħhom u l-parkeġġi riservati – mogħtija bil-quddiem u, kemm jista' jkun, l-organizzazzjoni ta' trasport speċifiku għall-attivitajiet tagħna kapaci jtejbju l-aċċessibbiltà.

Għandu mnejn ikollna responsabbiltajiet oħrajn tal-familja, bħall-indurkar ta' wliedna. Il-provvediment ta' servizzi ta' kura tat-tfal jista' jgħinna nilfqu kompromess aħjar u jżid il-partecipazzjoni.

L-infrastruttura tal-post magħżul hija aspett ieħor li jenfiteg ġigi ttrattat. L-installazzjoni u l-manutenzjoni ta' rampi, liftijiet, arrangamenti flessibbli għall-postijiet bilqiegħda, sinjaletika aċċessibbli, distribuzzjoni uniformi tad-dawl, latrini aċċessibbli, spazji sensorji, pjanijiet ta' evakwazzjoni għall-emergenzi, u l-permess għal annimali t'assistenza jistgħu jiffacilitaw l-esperjenza tal-mobbiltà tagħna. Dawn l-akkomodazzjonijiet aċċessibbli jibbenefikaw minnhom firxa wiesgħa ta' persuni b'mobbiltajiet diversi – fosthom, iżda mhux biss, nies li jużaw bastun jew sigġu tar-roti, jimbuttaw pushchair u prams jew inkella jgħorru tfal jew basketijiet tqal.

Eżempji oħra ta' akkomodazzjoni raġonevoli jinkludu d-direzzjoni ta' udjenzi lejn membri speċifiċi tal-persunal għal kwalunkwe bżonn partikulari, twissijiet dwar kontenut offensiv jew disturbanti, restrizzjonijiet alimentari u djetetiċi u touch tours li jżidu l-interazzjoni bil-mess.

"Jekk tgħix fin-Nofsinar, ikollok tuża t-trasport pubbliku. It-teatru jibda fid-disgħa ta' filgħaxija u għalhekk ma tista' qatt terġa' lura d-dar b'tal-linja. Allura tispicċa ma tmur xejn. Ma nistgħux nippretendu li n-nies jaqbdu taksi."

— Membru fil-focus group tal-Persuni minn sfondi etniċi differenti

“L-espressjonijiet/il-kultura tradizzjonali spiss joħolqu ostakli għall-persuni b’dizabbiltà. Perezempju, siti ta’ wirt kulturali jgħidu li l-affarijiet ma jistgħux jinbidlu għax is-sit jgħodd ħafna snin. Imma, fil-fatt, xorta tista’ tkun kreattiv billi tiddel l-affarijiet b’mod illi jirrispetta lis-sit waqt li tagħmlu aċċessibbli għal kulħadd.”

— Amy Camilleri Zahra, Koordinatriċi tal-Focus group tal-Persuni b’dizabbiltà

“Nużaw it-teatri tar-raġal għall-irħula u r-raġlin rispettivi. Jenħtiegħ naħsbu l-ispezzi tagħna mill-ġdid – is-swali tal-kunsilli lokali, il-każini tal-baned, l-ispezzi tal-iskejjel ...”

— Membru fil-focus group tal-Gruppi qajla milħuqa

“L-ostakli fiżiċi (partikularment għall-anzjani bi problemi ta’ mobbiltà, iżda wkoll għal adulti żgħażaġħ bla trasport personali) jistgħu jingħelbu billi nwasslu l-arti għand il-komunità.”

— Désirée Attard, Id-Direttorat għad-Drittijiet tal-Bniedem

Rakkomandazzjoni 2

Nikkunsidraw il-mezzi ekonomiċi tagħna

Il-mezzi finanzjarji tagħna jistgħu jkunu wkoll fattur illi jxekkel il-partecipazzjoni u l-espressjoni kulturali tagħna. Bosta attivitajiet kulturali ma jiggeneraw ebda profitt u jiddependu mill-bejgħ tal-biljetti biex jiffinanzjaw l-ispejjeż tal-produzzjoni u tal-programmazzjoni. L-użu ta’ mudelli kummerċjali alternattivi li jippermettu politiki ta’ ingress aktar ekwi, bħal prezzijiet tal-biljetti flessibbli u skalati li jħallu lill-partecipanti jagħzlu skont il-bżonnijiet tagħhom kapaċi jagħmlu l-attivitajiet kulturali tagħna aktar konvenjenti għall-but.

Is-setgħat finanzjarji tagħna jagħmlu parti minn stampa usa'. Jenfiegħ qabelxejn nieħdu f'isieb il-ftejjiet bażiċi, b'ħall-ikel u l-alloġġ, li kapaċi jieħdu l-ewwel prijorità. Barra minn hekk, l-ispejjeż mhumiex biss soċjoekonomiċi. Din mhix biss kwistjoni tal-prezz illi nħallsu biex nattendu avveniment, iżda wkoll tar-rilevanza.

Ejjew nittrattaw ukoll it-taqtigħ illi l-artisti u l-produtturi kulturali jesperjenzaw biex jaqilgħu l-għajxien b'mod sostenibbli mill-arti tagħhom. L-appoġġ u l-promozzjoni ta' spazji tax-xogħol kondiviżi bħala postijiet affordabbli, il-lobbying mal-leġiżlaturi favur bidla sistematika intersettorali, il-provvediment ta' akkomodazzjoni sostenibbli, iż-żieda fil-paga minima, l-implimentazzjoni ta' miżuri favur bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata, kif ukoll il-ġlieda kontra l-ġentifikazzjoni huma xi eżempji kif intaffu t-tensjonijiet finanzjarji.

"Il-flus dejjem problema għaż-żgħażagħ. Aħjar jitraħħsu l-prezzijiet milli jingħata stipendju oġġla."

— Membru fil-focus group taż-Żgħażagħ

"Naraw li l-għoti ta' skont isir Prattika standard kullimkien. Il-finanzi huma problema għall-biċċa l-kbira tal-anzjani."

— Membru fil-focus group tal-Anzjani

"In-numru tal-VAT huwa ostaklu enormi għalina li qed infittxu ažil. M'għandix numru tal-VAT, allura ma nistax naħdem. Din biċċa kkumplikata."

— Membru fil-focus group tal-Gruppi qajla milhuqqa

L-artisti f'Malta jithabtu qatigħ biex jaqilgħu għajxien sostenibbli mill-arti tagħhom, u ħafna nies lanqas tgħaddilhom minn rashom li jagħtu l-oġġla prijorità lill-arti xħin jagħmlu l-baġits tagħhom jew meta jonfqu l-flus li tant ibatu biex jaqilgħu."

— Désirée Attard, Id-Direttorat għad-Driftijiet tal-Bniedem

“Perezempju, attivitajiet li jistgħu jixxandru lajv bl-istreaming jistgħu jattiraw individwi li jkollhom diffikultajiet fil-mobbiltà jew li jsibuha bi tqila jieħdu sehem f’interazzjonijiet soċjali għal ħinijiet twal.”

— Désirée Attard, Id-Direttorat għad-Drittijiet tal-Bniedem

“In-nanna ma kinitx tipparteċipa jekk l-attività kienet tinvolvi xi teknoloġija ġdida. Għandna naħsbu dwar il-ħtigijiet tal-grupp inkwistjoni.”

— Dominik Kalweit, Koordinatur tal-focus group tal-Persuni minn sfondi etniċi differenti

Rakkomandazzjoni 3

Nikkunsidraw il-mezzi digitali u teknoloġiċi taġna

Fi ftit xhur biss, il-pandemija globali tal-COVID-19 urietna kif ir-riżorsi digitali u teknoloġiċi jistgħu jappoġġaw il-parteeipazzjoni u l-espressjoni kulturali. L-istreaming u t-teknoloġiji lajv kapaci jitrattaw firxa wiesgħa ta’ kwistjonijiet ta’ mobbiltà. Meta nagħmlu dan, għandna nirrikonoxxu li mhux kulħadd għandu aċċess għat-teknoloġija jew jippossjedi l-ħiliet meħtieġa. Is-sejbien ta’ modi li jipprovdu riżorsi bħal dawn u l-għoti ta’ għajnuna lill-membri tal-komunità, speċjalment lill-anzjani, biex jitgħallmu jużaw il-mezzi digitali jista’ jiftaħ tieqa ġdida ta’ esperjenzi komuni.

Rakkomandazzjoni 4

Nsostnu l-identitajiet u l-espressjonijiet tal-generu

Bħal fi sferi oħra tal-ħajja pubblika, id-diskriminazzjoni bejn il-ġeneri u l-inugwaljanza jinsabu wkoll fis-settur kulturali. Il-provvediment ta' opportunitajiet indaqs, ir-reżistenza kontra opinjonijiet dominanti rigward il-ġeneri, l-evitar tal-isterjotipi u tal-limitazzjonijiet fuq il-libertà tal-espressjoni bbażati fuq il-ġeneru, l-għelib ta' sfidi speċifiċi għas-sessi relatati mal-aċċess għal taħriġ tekniku u intraprenditorjali speċjalizzat, kif ukoll l-isfidar tar-rwoli familjali u soċjali patrijarkali kapaċi jgħinuna nsostnu l-identitajiet u l-espressjonijiet individwali tal-ġeneri tagħna kollha.

Bħala produttori kulturali nistgħu niżguraw li nagħtu prominenza ugwali lid-diversi identitajiet u espressjonijiet tal-ġeneru, filwaqt li nirreżistu l-perspettivi binarji. Pereżempju, inħeġġu lill-mużewijiet biex jiġbru u jikkonservaw xogħlijiet artistici maħluqa minn artisti nisa jew artisti mhux binarji daqs xogħlijiet artistici maħluqa mill-irġiel. Nistiednu produzzjonijiet televiżivi biex jisfidaw il-“ħarsa maskili”. Inħeġġu aktar produzzjonijiet mużikali biex jiċċelebraw in-narrattivi tan-nisa daqs dawk tal-irġiel.

Meta niggerantixxu ambjenti tax-xogħol siguri għal kulħadd u bla fastidju, noħolqu relazzjoni ta' xogħol aktar sana. Meta nħaddnu miżuri għall-bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja, ngħinu biex jittaġġa l-piż sproporzjonat li jgħorru n-nisa. Meta nipprovdu programmi ta' taħriġ xierqa, nissuktaw nindirizzaw l-isfidi marbuta mal-ġeneru.

"L-attivitajiet kulturali għandhom jiżguraw illi l-ispace tagħhom ikollhom latrini newtrali għall-ġeneru jew, jekk ma jkunux newtrali, l-imwejjed tat-tibdil tal-ħrieqi għandhom jitpoġġew fil-latrini tal-irġiel ukoll."

— Désirée Attard, Id-Direttorat għad-Drittijiet tal-Bniedem

"Fejn jidhrol il-ġeneru, għad fadal xi jsir. Għaliex il-qliezet baqgħu assoċjati mas-subien? Jew għaliex is-subien ma jistgħux jilbsu ħwejjeg roża? Għadhom jintbagħtu ħafna messaġġi ppreġudikati, anke permezz tal-logħob illi jsir fl-iskejjel."

— Membru fil-focus group tal-Gruppi qajla milħuqa

Rakkomandazzjoni 5

Inlaqqgħu l-antik u l-ġdid

Meta nħaddnu żviluppi ġodda, ma jfissirx li nkunu qegħdin inwarrbu kulma hu tradizzjonali. Inkella, il-progress iġib miegħu r-riskju li ċerti setturi kulturali jisfegħu skaduti. "L-antik" u "l-ġdid", "it-tradizzjonali" u "l-kontemporanju" jistgħu jeżistu flimkien u jappoġġaw lil xulxin, minflok wieħed jieħu l-post tal-ieħor. Aħna qabelhejn nifhmu mnejn ġejjin biex imbagħad niżviluppaw esperjenzi ġodda. L-espressjoni kulturali tagħna bl-użu ta' forom tradizzjonali tista' tiġi mmodifikata u influwenzata minn forom aktar ġodda, u viceversa.

"Jenħtieġ nifhmu li għal xi wħud it-tradizzjonali huwa iktar importanti, mentri għal xi oħrajn kollox idur mal-kontemporanju. Din hija kwistjoni t'acċettazzjoni u apprezzament."

— Dominik Kalweit, Koordinatur tal-focus group tal-Persuni minn sfondi etniċi differenti

"Il-progress ma jfissirx li narmu kulma hu tradizzjonali. Inkella l-ħidma tagħna tkun distruttiva u/jew superficjali, iżjed milli ta' ġid għas-settur kulturali. Il-kultura trid tevolvi, filwaqt li tibqa' leali lejn in-natura tagħha. Dan nistgħu narawh biċ-ċar ħafna fis-settur tal-artiġjanat."

— Elton Micallef, Il-Fondazzjoni tal-Artiġjanat Malti

Rakkomandazzjoni 6

Inlaggju etnicitajiet differenti

L-identità kulturali tagħna tħaddan realtajiet multipli li jiġu influwenzati minn inkontri diversi – billi niltaqgħu ma' nies minn diversi sfondi etniċi u nżuru postijiet differenti. L-iffukar fuq programm kulturali divers illi jirrifletti din it-taħlita ta' kulturi u li għandu approvazzjoni pubblika aktar viżibbli viżavì espressjonijiet kulturali differenti kapaci jgħinu fit-titjib tal-esponiment u tal-integrazzjoni.

"Jenħtieg li dan ikun approċċ ta' programm illi jgawdi l-approvazzjoni tal-istituzzjonijiet ewlenin. Pereżempju, li fis-sajf ikun hemm xahar sħiħ iddedikat għal kulturi oħra – b'tema Afrikana, b'tema tal-Asja tax-Xlokk, eċċ. – permezz ta' drammi, prestazzjonijiet, seminars, workshops, minflok attivitajiet ta' darba fil."

— Neil Falzon, Kap tas-Segretarjat, PHROM

"Għandha ssir enfasi aktar qawwija fuq l-ilħiq tan-nies fil-komunitajiet tal-migranti, tar-refuġjati u tal-minoranzi, anke fiċ-ċentri tal-akkoljenza u fiċ-ċentri miftuħa, biex l-individwi jingħataw l-opportunitajiet fl-arti u fil-kultura."

— Désirée Attard, Id-Direttorat għad-Drittijiet tal-Bniedem

Rakkomandazzjoni 7

Niĥqu bilanċ

Id-diversitajiet tagħna jeħtiegu adattamenti differenti. Waqt li ninkludu u nadattaw għal gruppi komunitarji differenti, ejjew noqogħdu attenti li ma nenfasizzawx iżżejjed u nidhlu fis-sogru li neskludu lill-istess gruppi. Din hija wkoll kwistjoni li niĥqu bilanċ. L-avvenimenti għandhom ikunu kemm jista' jkun inklużivi, iżda jista' jkun hemm żminijiet meta jagħmel iktar sens li jsiru attivitajiet għal gruppi speċifiċi. Min-naħa l-oħra, ikun ukoll ta' benefiċċju li xi drabi nħaddnu approċċ maħsub għal komunitajiet imħalltin bejn, ngħidu aħna, żewġ gruppi komunitarji – approċċ intergenerazzjonali li jikkollabora kemm mal-adulti akbar fl-età kif ukoll mat-tfal żgħar jista' jkun eżempju tajjeb ta' dan l-approċċ.

L-indirizzar ta' gruppi speċifiċi differenti jeħtieg metodi differenti. Avviż sempliċi bħal, pereżempju, “it-tfal merfba bihom” jew “l-attività tagħna tinkludi materjal għall-adulti” kapaċi jgħinu lill-membri tal-komunità jiddeċiedu jekk ċerta attività tkunx aċċessibbli għalihom. Bl-istess mod, l-adolessenti, iż-żgħażaġh u l-anzjani jridu jidentifikaw ruħhom mal-offerti kulturali mressqa lilhom.

“L-arti komunitarja li tiffoka fuq l-anzjani xi drabi tkun patronizzanti wisq. M'għandniex nipatronizzaw lill-anzjani. Aħna persuni adulti, m'aħniex tfal.”

— Membru fil-focus group tal-Anzjani

“Nibza' nidher fil-pubbliku, l-iżjed meta d-diżabbiltà tiġi enfasizzata żżejjed ... M'għandniex inpoġġu persuna b'diżabbiltà f'post differenti. Għandna nħalltuhom mal-udjenza prezenti.”

— Membru fil-focus group tal-Persuni b'diżabbiltà

DRITT GĦALL-KULTURA

Gawgaw — A Panto in the Dark (Malta, 2018)

Il-Pantomima tal-Milied hija tradizzjoni annwali għal hafna familji Maltin. Madankollu, mhux hafna jieqfu jistaqsu kemm tassew din hija attività aċċessibbli. Imtella' minn Teatru Malta bl-appoġġ ta' ESPLORA Interactive Science Centre u tal-Kummissjoni għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabbiltà, il-proġett *Gawgaw – A Panto in the Dark* jittratta sewwasew din il-mistoqsija u joffri l-esperjenza tal-pantomima lil udjenza b'insuffiċjenza fil-vista. L-għan kien li jinholq spetaklu fejn kull persuna fl-udjenza, sew jekk b'vista batuta u sew jekk le, ikollha l-istess esperjenza – prestazzjoni fi dlam ċappa. F'ħidma ma' persuni b'insuffiċjenza fil-vista nholqot pantomima sensorjali maġika msejsa fuq il-figura mitika Maltija tal-Gawgaw – fatat mostruž li jimraħ 'l hawn u 'l hemm ibeżża' lin-nies f'lejliet il-Milied.

teatrumalta.org.mt/events/pantomima-fid-dlam/

aċċessibbiltà – diż/abbiltà – maġika – sensorjali – intersettorali

Ritratt: Darren Agius

The Mothership Project (Irlanda, 2013–s'issa)

The Mothership Project huwa netwerk ta' artisti viżivi u ħaddiema fl-oqsma artistici Irlandiżi li għadhom qed irabbu t-tfal. Il-proġett għandu l-għan li jappoġġa 'l dawn l-artisti fl-iżvilupp tal-prattika tagħhom u li jhegġegħ lill-organizzazzjonijiet artistici biex jagħmlu d-dinja tal-arti post aktar inklużiv għall-artisti bit-tfal. Sa mill-istadji inizjali tiegħu, il-proġett ospita diversi workshops u diskussjonijiet dwar kwistjonijiet relatati mal-perċezzjoni tal-artisti ommijiet, partners part-time versu partners full-time, il-viżibbiltà, il-ħin, il-prekarjetà, il-kwalità tax-xogħol, istituzzjonijiet tal-arti patrijarkali, il-ftuħ tal-galleriji u t-tfal, ġenituri artisti rġiel u l-maternità versu l-paternità.

www.themothershipproject.wordpress.com

trobija tat-tfal – xogħol – prekarjetà – ugwaljanza – alternattiva

It-tnedija tal-pubblikazzjoni The Mothership Project – Satellite Findings, 2018

SUGĠERIMENT

Dawn ir-rakkomandazzjonijiet jipprezentaw tfakkiriet prattiċi u loġistiċi. Maż-żmien, dawn għandhom kulma jmur isiru parti naturali u evidenti mill-ippjanar, mill-organizzazzjoni u mill-kolqien kollu fil-prattika tagħna.

Natsbu ftit

X² tipi ta' akkomodazzjonijiet
Jekk tiegħi l-membri tal-komunità tagħna?

Liema mudelli finanzjarji oħra nistgħu nikkunsidraw?

Il-membri tal-komunità tagħna jużaw mezzi diġitali?
Kif nistgħu ngħinuhom?

L-attività tagħna hija ppregudikata favur identità
jew espressjoni tal-generu waħda biss?

X² nistgħu nitgħallmu minn formati aktar
tradizzjonali/kontemporanji?

Kif nistgħu nikkollaboraw ma' kulturi etniċi diversi?

Il-prattika tagħna tippatrimonizza 'l xi grupp komunitarju?

4C. IĊĊARA

Meta niċċaraw l-intenzjonijiet tagħna fil-bidu ta' proġett, programm, workshop jew avveniment inkunu nistgħu nwittu t-triq għal kollaborazzjonijiet li jagħmlu suċċess. Membri differenti tal-komunità jistgħu jinterpretaw l-istess messaggġ b'modi differenti. Għaldaqstant, jekk nitilqu b'għarfien komuni, nkunu kapaċi negħlbu kwalunkwe malintiz possibbli li jista' jinqala' matul il-proċess.

Rakkomandazzjoni

Nikkomunikaw għanijiet ċari

L-iżgurar ta' skop ċar flimkien ma' sett ta' objettivi ċari jista' jiffaċilita l-fehim tal-prattika tagħna u jinvolti lill-komunitajiet tagħna aħjar. Għalhekk dawn l-għanijiet mhumiex importanti biss għall-ippjanar, għall-programmazzjoni jew għat-tiftix tal-fondi, iżda wkoll għall-membri tal-komunità biex dawn jivvalutaw jekk ikunux tassew rilevanti għalihom. Għal din ir-raġuni, objettivi li jitwasslu lill-udjenzi b'diskors magħżul bir-reqqa u bla wisq tidwir mal-lewża jinftiehm aħjar.

"L-aċċessibbiltà mhix xi perkaċċ jew benefiċċju. Lanqas mhi xi haġa lil hinn mill-meħtieġ; hija standard normali."

— Neil Falzon, Kap tas-Segretarjat, PHROM

"Biex naċċessaw xi haġa jenħtieġ inkunu konxji minnha, mill-benefiċċji tagħha, mill-objettiv li jkollha u mir-rilevanza tagħha għal haġjitna."

— Désirée Attard, Id-Direttorat għad-Drittijiet tal-Bniedem

Rakkomandazzjoni 2

L-onestà kruċjali, irrispett xejn inqas

Il-membri tal-komunità kapaċi jressqu mistoqsijiet ġodda li jistgħu jeħtieġu aktar kjarifiki. Jekk nallokaw spazju u ħin għal sessjonijiet MuT fl-istadji inizjali tal-proċess kreattiv inkunu nistgħu niċċaraw mistoqsijiet bħal dawn. Fit-twegib għal dawn il-mistoqsijiet l-onestà hija kruċjali u ma jkun ġara xejn jekk xħin isiru dad-domandi ma jkollniex risposti. Anke dan il-fatt jista' jiġi kkomunikat. Dan la jkun sinjal ta' traskuraġni u lanqas ta' nuqqas ta' tħejjija. Anzi, dan kapaċi jiżvela l-ħtiġijiet u x-xewqat tal-membri tal-komunità u jista' jgħinna nirfinaw il-pjanijiet. Iktar importanti minn hekk, fuq kollox hawnhekk jaqbel li ma nwiegħdu xejn li forsi ma nkunux f'qagħda li nwettqu.

Il-prezentazzjoni tal-obiettivi tagħna b' mod sensittiv kapaċi tgħinna nżommu approċċ miftuħ u orizzontali.

"Hadd ma jieħu gost jiġi ppatronizzat. Hemm mod u mod kif tindirizza 'li xi hadd. Li tgħid 'għandi xi ħaġa għalik u ser nurik kif tagħmilha' huwa differenti milli tgħid 'naf b'xi ħaġa tajba li nixtieq nurik halli nara x'jidhirlek ...' Din tal-aħħar tpogġi l-proposta bi żvolta differenti għalkollox: tistieden iżda ma tippatronizzax."

— Ruth Farrugia, Koordinatriċi tal-focus groups tat-Tfal u l-Adolexxenti

SUGĠERIMENT

L-objettivi jistgħu jkunu aktar inklużivi u aċċessibbli meta niżviluppawhom b'kollaborazzjoni mal-gruppi tal-komunità tagħna.

Naksbu f-tit

X'inhuma l-objettivi tal-prattika tagħna?

X'nixtiegu niksbru?

Kif jistgħu jibbenefikaw il-gruppi tal-komunità?

X'riżultati nixtiegu naraw fil-gejjenjani mbiegħed?

DRITT GĦALL-KULTURA

Rakkont *Ħaj* (Malta, 2017)

Grupp ta' żgħażaġh mill-Kummissjoni WEB fis-Socjetà Santa Marija u Banda Re Ġorġ V tal-Imqabba ddokumentaw il-memorja u l-istorja lokali kif ukoll grajjiet li graw fl-imgħoddi billi intervistaw għadd ta' anzjani. Inghatat importanza partikulari lil-logħob tradizzjonali, lill-industrija tal-barrieri tal-ġebel, lil-logħob tan-nar u lill-organizzazzjoni tal-festi tal-komunità, li huma sinonimi mar-raħal, mat-tbatija mgarrba matul it-Tieni Gwerra Dinjija u mal-passatempo tal-passat. L-għan tal-proġett kien li jsaħħaħ u jżid l-għarfien dwar il-wirt lokali tanġibbli u intanġibbli. Iż-żgħażaġh ħadu ħsieb l-intervisti, id-dokumentazzjoni vidjografika u l-editjar. Is-sensiela finali tal-filmati għet ipprezentata online permezz ta' playlist.

www.youtube.com/playlist?list=PLZ00aJfq3uFZX0cSJ4ZqKT9SN8dWX9ixA

tradizzjoni – memorja – narrattivi – wirt lokali – intergenerazzjonalità

Il-Kummissjoni WEB waqt intervista ma' furnar lokali tradizzjonali;
ritratt: Kummissjoni WEB

The Belonging Project (*San Francisco Bay Area, 2018–2019*)

Permezz ta' workshops u sejhiet miftuġa, l-artista Christine Wong Yap stiednet lil dawk li kellhom xi konnessjoni sinifikanti ma' San Francisco Bay Area biex jaqsmu l-istorja tal-appartenenza tagħhom billi jirreferu għal postijiet, attivitajiet, komunitajiet u esperjenzi kruċjali li sawru l-konnessjoni tar-residenti ta' Bay Area mal-viċinat. Il-kontributori tkellmu dwar il-postijiet fejn hassew jew baqgħu jhossu sens ta' appartenenza u mbagħad tfakkru 25 lok b'ċertifikati miktuba bl-idejn li twaħħlu fuq il-post. Ohrajn thaddtu dwar kif iġorru magħhom sens ta' appartenenza u t-twegibiet tagħhom ispiraw sitt bandani stampati bl-idejn. Kull storja enfasizzat ċerti kwalitajiet ta' appartenenza, bħall-awtonomija, is-sikurezza, it-tifsir, l-istima personali u l-benessri. Dawn l-istejjer ingabru u ġew ippubblikati wkoll fi ktieb.

www.christinewongyap.com/work/2019/belonging-bay-area/

appartenenza – interkonnessjoni – aċċettazzjoni – viċinat – partecipazzjoni

Ċertifikat ta' Appartenenza, 2019, imwaħħal fuq il-post f'kafe' f'Oakland;
ritratt: Christine Wong Yap

DRITT GĦALL-KULTURA

"Meta dejjem naqilbu għall-Ingliż, inħallu impatt ħazin fuq it-tradizzjonijiet tagħna. Jenĥtieg nippreservaw l-ilsien Malti."

— Membru fil-focus group tal-Persuni attivi fil-kultura tradizzjonali

"Il-lingwa kapaċi ttelef ukoll. Jekk attività ssir bil-Malti biss, ma tħajrekx – għax ma tkunx tista' tikkomunika."

— Membru fil-focus group tal-Persuni minn sfondi etniċi differenti

"M'għandniex nassumu li l-Ingliż jifhmu kulhadd."

— Désirée Attard, Id-Direttorat għad-Drittijiet tal-Bniedem

"Aċċessibbiltà aktar adegwata, kemm fizika kif ukoll attitudinali, tinkludi bosta lingwi, bħal-lingwa tas-sinjali u s-sinjaletika tal-Braille."

— Rappreżentanti tad-Diviżjoni tal-Gvern Lokali

4D. IKKOMUNIKA

Li nikkomunikaw hija ħtiegħa bażika oħra tagħna l-bnedmin. Bl-għoti u bl-iskambju tal-informazzjoni nħossuna parti minn grupp akbar u usa' – komunità. Aħna lkoll uniċi u nikkomunikaw b'modi differenti. Għandna tendenza nużaw varjetà ta' kanali ta' komunikazzjoni, dejjem abbażi tal-ħtiġijiet, tal-mezzi u tal-preferenzi differenti tagħna.

Rakkomandazzjoni 1

Nagħzlu l-lingwa tagħna

Xi wħud jippreferu jikkomunikaw bil-Malti, mentri oħrajn jippreferu l-Ingliż. Ejjew inżommu f' moħħna li, bħala Stat bilingwi, għandna żewġ ilsna uffiċjali: il-Malti u l-Ingliż. Barra minn hekk, fl-2016 il-Parlament Malti rrikonoxxa wkoll il-Lingwa tas-Sinjali Maltija (LSM) bħala lingwa uffiċjali ta' Malta.¹⁹ Billi nsiru nafu liema lingwa l-aħjar nużaw u meta – dejjem skont il-preferenza tal-grupp li qed niffukaw fuqu – niffacilitaw il-komunikazzjoni tagħna.

L-akkomodazzjoni lingwistika raġonevoli toħloq ukoll kuntest aktar ekwu għall-persuni b'diżabbiltà. Minbarra l-interpretazzjoni tal-lingwa tas-sinjali, nistgħu nikkunsidraw ukoll il-Braille, deskrizzjonijiet awdjo u sottotitoli kriptati.

¹⁹ Tista' ssib aktar taġħrif fuq is-sit web tal-Għaqda Persuni Neqsin mis-Smigh, www.deafmalta.com/maltese-sign-language-lsm.html

Kull sforz biex, kemm jista' jkun, nużaw dawn il-lingwi b'mod simultanju jiġi dejjem apprezzat. B'hekk, il-mezzi ta' komunikazzjoni tagħna (posters, stedinet, bullettini, brochures, flyers, filmati, programmi, katalgi, formoli tal-prenotazzjoni, formoli tal-kunsens, siti elettronici u paġni tal-midja soċjali) isiru aktar aċċessibbli u inklużivi.

Rakkomandazzjoni 2

Nagħzlu l-Kanali tal-Komunikazzjoni tagħna

Nistgħu naqsmu l-informazzjoni fuq tipi differenti ta' pjattaformi u f'formati differenti. F'dawn la-ħħar snin, il-pjattaformi diġitali saru dejjem iżjed preżenti.

Dan mhux bilfors qiegħed jiehū post formati oħra bħall-komunikazzjoni stampata (eż. gazzetti, ittri mibgħuta bil-posta) jew il-komunikazzjoni orali (eż. programmi radjufonici u televiżivi, telefonati). Meta nagħmlu l-informazzjoni disponibbli permezz ta' formati differenti, nilħqu udjenza usa'.

"Programmi ta' taħriġ fl-innovazzjoni tal-prodott kif ukoll fil-merchandising u fil-kummerċjalizzazzjoni viżiva – inklużi l-mezzi diġitali – huma importanti ħafna."

— Elton Micallef, Il-Fondazzjoni tal-Artiġjanat Malti

"Jekk inkunu qed infittxu udjenza speċifika, għandna nirriċerkaw u nużaw is-sors ta' informazzjoni li tippreferi dik l-udjenza. Kull informazzjoni rilevanti trid tkun sinkronizzata u konsistenti fil-pjattaformi kollha: is-siti elettronici tal-organizzazzjoni, il-kontijiet tal-midja soċjali, l-emails promozzjonali u l-bqija."

— Désirée Attard, Id-Direttorat għad-Drittijiet tal-Bniedem

Rakkomandazzjoni 3

Nadattaw il-lingwa tagħna

L-informazzjoni titwassal l-aħjar meta tkun konċiża u diretta. L-għoti ta' ħafna tagħrif f'daqqa kapaċi jinħass peżanti żżejjed, li-żjed fl-istadji tal-bidu. Jekk naqsmuha f'partijiet iżgħar tkun tappella aktar. L-adattament tal-lingwa tagħna skont il-bżonnijiet tal-membri tal-komunità jimplika wkoll għażla bir-reqqa tat-terminoloġija użata.

"Il-lingwa kapaċi tkun interessanti ħafna. Tista' tithaddem b'mod tassew kreattiv. Għandna nikkomunikaw b'lingwa li l-grupp iħossu komdu biha."

— Dominik Kalweit, Koordinatur tal-focus group tal-Persuni minn sfondi etniċi differenti

Rakkomandazzjoni 4

Aħjar stampa minn elf kelma

Ma naqrawx biss il-kliem, naqraw ukoll l-istampi. Kultant iktar faċli tiftakar stampa milli ħafna kliem. L-għażla ta' immaġni xierqa li tirrifletti u twassal il-messaġġ, kapaċi toħloq komunikazzjoni aktar effettiva. Test miktub jista' wkoll jappella aħjar għall-qari viżiv meta noqogħdu attenti li nagħzlu stil u daqs ta' tipa xierqa u spazjar adegwat bejn il-linji.

"Uża format li faċli jinqara: ftit sentenzi qosra u immaġni."

— Amy Camilleri Zahra, Koordinatriċi tal-focus group tal-Persuni b'diżabbiltà

DRITT GĦALL-KULTURA

Laringa Mekkanika (Malta, 2019)

Imtelligħa minn Teatru Malta u kkummissionata minn ŻiguŻajg (il-Festival Internazzjonali tal-Arti għat-Tfal u ż-Żgħażaġh), din il-produzzjoni teatrali stil in-your-face għaż-żagħżagħ hija miżgħuda bid-delinkwenza minn minorenni u gajjiet adolexxenti f'kuntest ta' ġejjieni kważi distopiku. *Laringa Mekkanika* hija adattament bil-Malti minn Wayne Flask tar-rumanz klassiku ta' Anthony Burgess *A Clockwork Orange*, li tressaq quddiemna temi ġuvenili peżanti u emozzjonali bħall-bullying, l-awtomutilazzjoni, id-drogi, il-vjolenza, l-identitajiet tal-ġeneru kif ukoll kwistjonijiet soċjopolitiċi u ekonomiċi oħra li għadhom rilevanti ħafna fi żmienna.

teatrumalta.org.mt/events/laringa-mekkanika-ta-anthony-burgess/
www.ziguzajg.org/project/laringa-mekkanika/

Ġen Ż – vulnerabbiltà emozzjonali – vjolenza – empatija – adattament

Ritratt: Lindsey Bahia

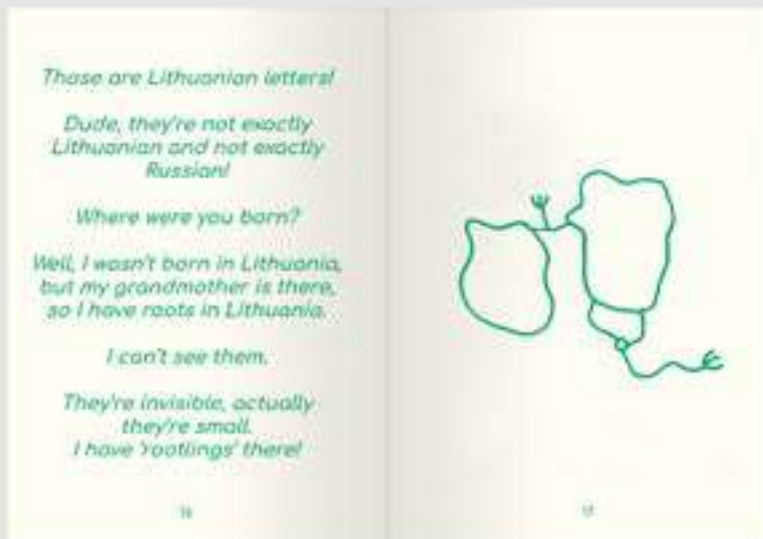
Pidgin Tongue (Riga, 2018)

L-artista Stine Marie Jacobsen stiednet grupp ta' tfal f'Riga għal ġimagħtejn workshop kollaborattiv ta' kitba esperimentali u multilingwi fejn l-ilsna materni ġew mifruċa, imwaħħda flimkien mill-ġdid u mbagħad ittrasformati f' ilsna omm (tar-rispett)/imħalltin ġodda permezz ta' traduzzjoni ta' idjomi, bidla ta' kliem u regoli ġodda. L-artista stiednet lit-tfal jergġu jeżaminaw ir-relazzjoni tagħhom kemm mal-lingwa Latvjana kif ukoll ma' dik Russa biex joħolqu dizżunarju għal lingwa ġdida. Permezz ta' proċess kokreattiv, il-proġett holoq ambjent fejn it-tfal kienu ħielsa jinteraġixxu u jagħtu tifsira u forma lill-holm, lill-biżgħat u lit-tamiet tagħhom filwaqt li jriffdu t-talba tagħhom favur ġejjieni għall-kultura Latvjana. L-eżiti ta' dan il-proġett ġew ippubblikati fi ktieb u sawru wkoll skultura interattiva maħduma kollaborazzjoni kokreattiva.

www.stinemarijacobsen.com/pidgin-tongue/

lingwa – drittijiet tal-bniedem – stħajil ta' ġejjieni possibbli – logħob – kokreazzjoni

Paġna doppja mill-ktieb *Pidgin Tongue*, iddisinjat minn *Modem Studio* u ppubblikat minn *Broken Dimanche Press*.

SUGĠERIMENT

Il-Komunikazzjoni hija proċess bidirezzjonali. Dawk li jibagħtu l-informazzjoni u dawk li jirċevuha ma jkunux fi truf opposti. Anzi, dawn it-tnejn jistgħu jaġġtu informazzjoni 'l xulxin.

"L-għarfien tal-lingwa jid is-sens t'appartenenza. Meta tkun taf il-lingwa, tmur fejn tmur, tkun parti minn dik il-kultura."

— Membru fil-focus group tal-Persuni minn sfondi etniċi differenti

Naksbu f'tit

Liema lingwa jużaw/jippreferu l-membri tal-komunità tagħna?

Liema kanali ta' komunikazzjoni jużaw il-membri tal-komunità tagħna?

Il-membri tal-komunità għandhom preżenza fuq xi pjattaforma tal-midja soċjali?

It-test jista' jigi mgassar jew ipprezentat f' termini aktar diretti?

Liema immagni tirriflettj l-aġġar il-messaggj tagħna?

It-tipa tingara tal-ġeb minn Kultadd?

4E. INVOLVI

Matul dawn l-aħħar 50 sena ta' ħidma artistika u kulturali, l-involviment tal-membri tal-komunità ġie diskuss kullimkien b'mod wiesa'. Madankollu, f'dar-rigward mhux kulħadd jifhimha l-istess. Dan ħoloq ċerta konfużjoni fit-termini użati, tant li ħafna drabi nfixklu wieħed mal-ieħor. Fost dawn insibu "arti parteċipattiva", "prattika impenjata fil-livell soċjali", "arti komunitarja" u "kokreazzjoni". Dawn huma biss ftit minnhom.

Biex id-diskors tagħna jkun ċar, għall-fini ta' dan il-manwal nistgħu nirreferu għad-distinzjoni li jagħmel l-artist komunitarju François Matarasso bejn "arti parteċipattiva" u "arti komunitarja". Fl-aħħar ktieb tiegħu, *A Restless Art – How participation won and why it matters* (2019), jispjega: li t-terminu "arti parteċipattiva" jirreferi għal attività li tistieden lin-nies jissieħbu f'esperjenza diġà ddefinita. Min-naħa l-oħra, "arti komunitarja" hija esperjenza maqsuma u kollettiva li tgħaqqad lin-nies flimkien biex jiddiskutu ċerti objettivi u t-triq 'il quddiem. Għaldaqstant, ma jkun hemm ebda eżitu finali ddefinit minn qabel. Għalkemm id-differenza bejn dat-tnejn hija pjuttost sottili, metodoloġiji differenti jenħtieġ ikollhom relazzjonijiet differenti mal-komunitajiet: fl-"arti komunitarja" in-nies jikkoooperaw u jikkreaw flimkien bħala parteċipanti ugwali.

Nistgħu nesploraw diversi metodoloġiji u saffi ta' proċessi ta' involviment. Intant, prattikanti u teoristi differenti ser jagħtuna mudelli differenti. Filwaqt li nżommu f'moħħna d-distinzjoni ta' Matarasso, nistgħu nagħrfu xi aspetti

DRITT GĦALL-KULTURA

simili f'dawn l-erba' saffi ta' parteċipazzjoni li ppropona l-edukatur u artist viżiv u tal-performance art Pablo Helguera fil-ktieb tiegħu *Education for Socially Engaged Art – A materials and techniques handbook* (2011).

"Involvi, aħseb b'mod inkluziv, oħloq kuntest għal esperjenzi personali u ara li persuni oħra jistgħu jesprimu ruħhom f'kuntest bħal dan."

— Membru fil-focus group tal-Persuni minn sfondi etniċi differenti

Rakkomandazzjoni 1

Parteċipazzjoni nominali

Bħala membri tal-komunità, nirriflettu fuq ix-xogħol artistiku u kulturali bħala spettaturi b'attitudni passiva u distakkata. Dan nagħmluh, pereżempju, meta nżuru xi wirja jew naraw xogħol teatrali. Il-fatt li l-forma tal-arti ġgagħalna nirriflettu hija għamla ta' parteċipazzjoni fiha nfisha, iżda madankollu xorta ma nkunux involuti fil-proċessi tal-ippjanar u tal-kreazzjoni. Dan spiss jinvolvi inkontru ta' darba waħda biss.

Rakkomandazzjoni 2

Partecipazzjoni faċilitata

Bħala membri tal-komunità, niġu mistiedna nagħmlu – wara sensiela ta’ istruzzjonijiet – attività bażika li tikkontribwixxi għall-ħolqien ta’ xogħol usa’ u akbar. Eżempju ta’ dan jista’ jkun meta nintalbu nħallu messagg miktub fuq sticky notes rigward tema speċifika. Dan spiss jinvolvi wkoll inkontru wieħed.

“Aħna rridu nkunu wkoll fuq il-palk, mhux biss fl-udjenza.”

— Membru fil-focus group tal-Persuni b’ diżabbiltà

Rakkomandazzjoni 3

Partecipazzjoni Kreattiva

Bħala membri tal-komunità nikkontribwixxu tassew fl-attività billi nipprovdu kontenut għall-ħolqien tax-xogħol jew għal xi parti minnu, skont kif iddefinit minn qabel mill-artisti. Bħala eżempju, nistgħu nsemmu l-partecipazzjoni ta’ grupp komunitarju li jdoqq bħala parti minn kuncert mużikali. Ħafna drabi, dan jinvolvi impenn għal żmien itwal.

Rakkomandazzjoni 4

Parteċipazzjoni Kollaborattiva

Hawnhekk, bħala membri tal-komunità, inkunu involuti fit-tfassil u fl-iżvilupp tal-prattika kreattiva. Għaldaqstant naqsmu r-responsabbiltà tad-definizzjoni tal-oġettivi, tat-teħid tad-deċiżjonijiet, tal-ippjanar u tal-organizzazzjoni tat-triq 'il quddiem kif ukoll noħolqu kontenut għax-xogħol. F'dal-każ inkunu lkoll kokreaturi. Għalhekk inkunu parteċipanti ugwali b'mod simili għal kif Matarasso jiddefinixxi l-"arti komunitarja". Dan jeħtieg minna impenn għal żmien itwal, minn xhur sa snin.

"Li żżur mużew u tagħmlu aċċessibbli għall-persuni b'diżabbiltà hija haġa tajba, imma [li] tmur pass oltre billi tistedinhom jiġu jikkuraw il-wirja miegħek ikun haġna aħjar. Trid tagħmilhom parti mill-kumitat organizzattiv."

— Amy Camilleri Zahra, koordinatriċi tal-focus group tal-Persuni b'diżabbiltà

"Mur pass lil hinn mill-prestazzjonijiet, l-avvenimenti u l-bqija dwar dik it-tema jew l-oħra. Imma pprova involvi lin-nies bħala parteċipanti attivi fl-attività nfisha."

— Neil Falzon, Kap tas-Segretarjat, PHROM

"L-aħjar mod biex tiżgura li l-messaġġ tiegħek tassew jasal huwa li fil-fatt ikollok il-membri tal-udjenza mira preżenti miegħek matul il-proċess kreattiv. Jekk, pereżempju, ċerta rappreżentazzjoni teatrali tfittex l-attenzjoni tal-adolessenti, ikkunsidra rappreżentazzjoni preliminari għal focus group t'adolessenti (Ġen Ż). Itlobhom jagħtuk kummenti onesti."

— Désirée Attard, Id-Direttorat għad-Drittijiet tal-Bniedem

DRITT GĦALL-KULTURA

Opening Doors Association (Malta, 2008–s'issa)

Opening Doors Association hija organizzazzjoni volontarja u mhux governattiva tal-arti li tipprovdi opportunitajiet fis-settur artistiku lil adulti b'dizabbiltajiet intellettwali. Il-gruppi varji tagħha jiltaqgħu kull ġimgħa biex jitharrġu fl-arti tal-ispettaklu, jiġifieri fit-teatru, fiż-żfin u fil-mużika. Opening Doors tipproduċi wkoll prestazzjonijiet u torganizza open-air jams b'artisti li jiżviluppaw xogħol kreattiv flimkien mat-tim artistiku tagħha. L-aċċess għall-arti u għall-espressjoni artistika huwa dritt ta' kull persuna b'dizabbiltà u Opening Doors għandha proprju l-missjoni li tippromwovi u tikseb dan il-jedd.

www.openingdoors.org.mt

aċċessibiltà – diż/abbiltà – proċess kreattiv – taħriġ artistiku – kokreazzjoni

SUPERTRAMPS (*Vjenna, 2015-s'issa*)

SUPERTRAMPS hija intrapriża soċjali li taħdem ma' persuni (li qabel kienu) bla dar biex tgħinhom jaqsmu l-esperjenzi individwali tagħhom b'dinjità, b'awtonomija u b'awtodeterminazzjoni. Permezz ta' passigġati ta' 90 minuta fi Vjenna, kull gwida ta' SUPERTRAMPS twassal lin-nies lejn naħa differenti u moħbija tal-belt, fi nħawi stramani. Il-gwidi jenfasizzaw punti emblematici speċifiċi li jirrapprezentaw tifsiriet personali u simbolici. F'postijiet magħzula bir-reqqa, il-gwidi jgħaqqdu l-għarfien dwar il-persuni mingħajr dar mal-istejjer personali tagħhom. Aneddoti, fatti sorprendenti, diskussjoni, il-ħajja tipika Vjenniza, filosofija, ħolm u kemxejn umoriżmu huma wħud mill-elementi ta' dawn il-mixjiet.

www.supertramps.at

persuni mingħajr dar – mixi – belt – prospettivi godda – rakkonti

Ritratt: Reinard Nadrchal

SUGĠERIMENT

Metodu wiegħed ta' involviment mhux bilfors ikun aktar mill-ieħor. Il-bżonnijiet u x-xewqat tal-komunitajiet tagħna jistgħu jgħinuna nagħzlu l-metodu xieraq.

Nafsbu f'tit

X'jitolbu l-komunitajiet tagħna?

X'inhuma l-intenzjonijiet tagħna?

Kemm għandna tim disponibbli?

X'tip ta' spazji u postijiet nistgħu nużaw?

Liema riżorsi għandna disponibbli?

4F. IKKOLLABORA

Il-kollaborazzjoni tippermettilna naħdmu flimkien biex noħolqu, nipproduċu jew niksbu l-istess għanijiet u objettivi. Meta naħdmu b'mod kollaborattiv inkunu nistgħu nindirizzaw u ninteraġixxu ma' udjenza usa', naċċessaw aktar riżorsi u nagħmlu differenza akbar. Kollaborazzjonijiet illi jagħmlu suċċess jeżiġu l-qsim ta' rwoli u responsabbiltajiet u l-kompetenzi – akkademiċi, soċjali, empiriċi, organizzattivi u oħrajn imsejsa fuq il-komunità – ikunu lkoll importanti daqsinsew.

Rakkomandazzjoni 1

Naqsmu l-ħiliet tagħna

Ilkoll kemm aħna neċċellaw f'oqsma u f'setturi differenti, dejjem skont l-esperjenza, l-istudji u l-professjoni tagħna. Dawn id-differenzi fl-għarfien tagħna b'ebda mod mhuma sinjali ta' intelliġenza superjuri jew inferjuri. Anzi, il-qsim tal-ħiliet tagħna jiffacilita t-tiswir ta' Prattika aktar olistika, fejn għadd bla tmiem ta' direzzjonijiet – li jistgħu jkunu diverġenti, iżda intant kumplimentari – jipprovdu l-perspettivi multipli dwar kif nittrattaw l-istess kwistjoni, tema jew kunċett u/jew dwar kif insolvu problema.

“Għandna nheggu l-kollaborazzjoni ... din tixpruna l-innovazzjoni ... L-amalgamazzjoni tal-ħiliet tagħna lkoll tappoġġa [lil dawk kollha involuti]. Madankollu dan jirrikjedi r-rispett u l-fiduċja reċiproka. Hadd ma jista' jaħseb kollox. L-oħrajn jeħtieġu lilek daqs kemm int teħtieġ lilhom.”

— Elton Micallef, Il-Fondazzjoni tal-Artiġjanat Malti

Rakkomandazzjoni 2

Nissietbu ma' oħrajn

L-adozzjoni ta' approċċ orizzontali u intersettorali wiesa' permezz ta' sħubiji ma' sħab differenti, inklużi istituzzjonijiet, organizzazzjonijiet, dipartimenti tal-gvern u professjonisti individwali differenti minn diversi oqsma kapaċi jgħinna niżguraw aċċess ekwu għall-ħajja kulturali. Din l-istrategija għandha tkun responsabbiltà kondiviża u mhux kompetu esklużiv ta' entità waħda biss.

*"Involvi aktar
organizzazzjonijiet u
konnexjonijiet differenti
ma' dipartimenti
differenti."*

— Membru fil-focus group
tal-Gruppi qajla milhuqa

*"Għandhom jitheggu
r-relazzjonijiet kulturali
internazzjonali."*

— Elton Micallef,
Il-Fondazzjoni
tal-Artiġjanat Malti

*"Il-Kunsilli Lokali għandhom
rwol importanti
fil-preservazzjoni u fl-għoti
ta' informazzjoni dwar
il-wirt kulturali tal-lokalità
tagħhom."*

— Rappreżentanti
tad-Divizjoni tal-Gvern Lokali

*"Il-ħtieġa li ninfatmu
mill-perspettiva tal-kunsinna
tal-prodott u li nipprovaw
nikkunsidraw is-sħubiji
mill-ġdid ... jenħtieġ
titrawwem minn età żgħira
hafna."*

— Neil Falzon, Kap
tas-Segretarjat, PHROM

DRITT GĦALL-KULTURA

ChaChaChakra (Malta, 2019–2020)

ChaChaChakra huwa sforz intersettorali minn erba' istituzzjonijiet Maltin differenti – Kopin, Żugraga Dance, Prison Education and Re-Entry Platform tal-Università ta' Malta u ċ-Ċentru tas-Servizzi Restorattivi Residenzjali (CoRRS) tal-Aġenzija għas-Servizzi Korrettivi – biex jipprovdi lill-prigunieri minorenni residenti fil-CoRRS opportunità li jieħdu sehem attiv f'workshops ta' movimenti fiżiċi. Il-workshops jiffukaw fuq iż-żfin filwaqt li jinkorporaw elementi ta' yoga. Dawn l-attivitajiet għandhom l-għan li jgħinu lill-parteċipanti jiksbu sens ta' awtostima u jrawmu fihom għarfien dwarhom infushom. Il-prattika kreattiva u meditattiva tal-proġett tippermetti li l-parteċipanti jidhlu fi proċess ta' fejqan profund billi tiggwidahom lejn modi godda u profondi ta' kif jesprimu s-sentimenti ta' rabja, frustrazzjoni, aljenazzjoni u konfużjoni li jhossu dwar sitwazzjonijiet attwali u mgħoddija.

www.kopin.org/portfolio-items/chachachakra/

adolexxenti – benessri – hidma fi grupp – integrazzjoni – intersettorali

Klassi ta' movimenti fiżiċi ma' prigunieri żgħażaġh ġewwa CoRRS, u ffacilitata minn Żugraga Dance; ritratt: Mark Chetcuti, għal Kopin

connect2abilities (*Awstralja & Korea t'Isfel, 2019–s'issa*)

Il-proġett *connect2abilities* għandu fil-qalba tiegħu l-inkluzjoni u l-involviment ta' persuni b'diżabbiltà. Billi "jgħaqqad lin-nies man-nies" permezz tal-espressjoni kreattiva u artistika, dan il-proġett għandu l-għan li jiftaħ djalogu bejn l-Awstralja u l-Korea t'Isfel. Din l-inizjattiva għandha l-intenzjoni li tibni fehim bejn haddiema u artisti attivi fl-arti dwar id-diżabbiltà fiż-żewġ pajjiżi u li twitti t-triq għal kollaborazzjonijiet futuri u shubiji fit-tul. Il-proġett jipprovdi pjattaforma li trawwem impenn u kollaborazzjoni kulturali permezz ta' sensiela ta' simpożji u workshops għall-artisti, kemm b'diżabbiltà kif ukoll le, preżentaturi, akkademiċi u dawk li jfasslu l-politika.

www.connect2abilities.com

diż/abbiltà – interkulturali – shubija – inkluzjoni – konnettività

Restless Dance Theatre — Intimate Space, 2017; ritratt: Shane Reid

SUGĠERIMENT

Ir-rikonoxximent ta' forom differenti ta' kompetenza huwa l-ewwel pass lejn kollaborazzjonijiet li jagħmlu suċċess.

Natisbu f'tit

X'inhuma l-kompetenzi tagħna?

Liema tiliet n'għandniex?

Mim jista' jaqsam magħna dawn il-tiliet niegħsa?

Liema stabb oħrajn jistgħu jikkontribwixxu?

4G. INVESTI

L-investment tal-ħin u tal-isforzi tagħna jimplika l-użu ta' ħafna enerġija fuq it-twettiq ta' xi ħaġa. Il-ħidma mal-komunitajiet tagħna hija proċess u, għaldaqstant, biex nilħqu għanijietna flimkien bħala tim wieħed neħtieġu l-ħin. Għanijiet differenti u komunitajiet differenti jirrikjedu perjodi ta' żmien differenti. Dan huwa impenn li jwassal għal Prattika aktar effiċjenti li kapaċi żżid il-valur tad-differenza li nagħmlu.

Rakkomandazzjoni

Nibnu l-fiduċja

Biex issib il-kollaboraturi t-tajba u tqabbad membri tal-komunità li jkunu lesti jimpenjaw ruħhom fil-prattika tagħna jeħtieġ iż-żmien, ġieli iżjed milli nobsru. Ir-raġunijiet għal dan ivarjaw skont il-komunità u l-kuntest. Bħal kull relazzjoni oħra tal-ħajja, biex insiru nafu 'l xulxin nieħdu iż-żmien. Barra minn hekk, matul l-istadji tal-iżvilupp u tal-implimentazzjoni żgur ifeġġu ċirkustanzi xejn mistennija, bħal impenji personali ta' xi membru tat-tim jew tal-komunità, id-dinamiki tal-grupp, intoppi biex jinstabu r-rizorsi jew postijiet xierqa jew inkella temp mhux ideali, biex insemmu biss ftit.

L-investment tal-ħin tagħna fil-bini tal-fiduċja f'xulxin jippermetti li r-relazzjonijiet u l-prattika tagħna jiżviluppaw bla xkiel.

Rakkomandazzjoni 2

Ngħixu l-proċess

Spiss insibu ruġna naħsbu u nixhtu l-attenzjoni tagħna fuq l-eżitu finali tal-prattika kulturali tagħna – kemm jekk tkun wirja, film, kuncert, storja, drammi, kanzunetta, festival u l-bqija. Dan jista' jgagħalna ngħaġġu żżejjed biex intemmu l-proċess kollu. Għandu mnejn inkunu wkoll influwenzati mis-sistema ta' madwarna, li ħafna drabi timponi fuqna perjodi ta' żmien ristretti u tesprimi ruġha wkoll bil-lingwaġġ tal-"prodott". Madankollu, mhux kull forma ta' Prattika Artistika u kulturali hija mmirata lejn riżultat aħħari fis-sens dejjaq tal-kelma. Il-proċess fih innifsu kapaċi jkun il-punt fokali u l-eżitu aħħari tal-prattika tagħna.

"Importanti ħafna li l-entitajiet u l-organizzazzjonijiet kulturali jinvestu l-ħin u l-enerġija fil-prattika tagħhom u li jelevaw l-ambizzjonijiet li jkollhom."

— Elton Micallef, Il-Fondazzjoni tal-Artiġjanat Malti

SUGGERIMENT

L-ippjamar ta' għanijiet realistici jirrikjedi li nikKunsidraw il-kim illi lesti ninvestu.

Nafsbu f-tit

Kemm kim lesti ninvestu?

Nafuhom sew lill-Komunitajiet tagħna?

X'nistgħu nagħmlu biex innejbu r-relazzjoni tagħna?

X'inhil-emfasi tagħna?

DRITT GĦALL-KULTURA

Deep Shelter Project (Malta, 2015–2018)

Il-qafas tal-inizjattiva minn Pamela Baldacchino *Deep Shelter Project* jiffoka fuq ir-riflessjoni, ir-relazzjoni u r-rivelazzjoni (tat-tifsira). Dan jippermettilna nanalizzaw l-esperjenza tal-mard, ir-rikoverta fi sptar u l-kura, kif ukoll li nirrelataw dan kollu mal-proċess tal-arti viżiva f'ambjent ta' sptar. Abbażi ta' xogħlijiet artistiki viżivi, in-natura hawnhekk issir id-dinamika ċentrali li tlaqqa' flimkien l-interazzjoni ta' elementi differenti. Dan għandu l-għan li jqanqal fil-pazjenti s-sensazzjoni li jkunu jinsabu f'darhom – f'lok fejn iħossuhom mifhuma u mkenna. Ix-xogħlijiet maħluqa jheggu fil-pazjenti l-proċess tar-rakkont filwaqt li jirrikonoxxu dak kollu li m'għandux spjegazzjoni. Il-proġett jesponi wkoll l-arti għal udjenzi ġodda u b'hekk jespandi u jkattar l-impenn tas-soċjetà ma' materjal b'kontenut artistiku.

www.valletta2018.org/cultural-programme/deep-shelter-project/

ambjenti terapewtiċi – rikoveru fi sptar – onkoloġija – konnettività – attività sensorjali

Xogħol artistiku ta' Pamela Baldacchino u Sara Pace, imdendlin fid-day ward, 2018; ritratt: Pamela Baldacchino

Project Row Houses (*Houston, 1993-s'issa*)

Project Row Houses (PRH) hija pjattaforma komunitarja li tarrikkixxi l-hajja tan-nies permezz tal-arti b'enfasi fuq l-identità kulturali u l-impatt taghha fuq il-pajsaġġ urban. L-artist u l-fundatur Rick Lowe flimkien ma' artisti oħra li kkollaboraw miegħu għarfu ċertu potenzjal f'sensiela ta' shotgun houses mitluqin fil-viċinat ta' Third Ward – wieħed mill-eqdem distretti Afro-Amerikani ta' Houston. Huma bdew jesploraw kif l-arti tista' tkun mutur għat-trasformazzjoni soċjali. Il-pjattaforma issa qiegħda tinvolvi ġirien, artisti u intrapriži f'azzjoni kreattiva kollettiva biex tgħin sabiex jinholqu opportunitajiet sostenibbli f'komunitajiet emarġinati.

projectrowhouses.org

allogġ – viċinat – trasformazzjoni soċjali – azzjoni kollettiva – sostenibbiltà

Ritratt: Peter Molick

DRITT GĦALL-KULTURA

“Naħseb li ż-żgħażaġh għandhom jiġu kkonsultati dwar kif jintuża l-ispazju. Ċerti spazji mhumiex aċċessibbli għall-pubbliku. Hawnhekk il-konsulenza hija utli.”

— Membru fil-focus groups tal-Adolexxenti

“L-udjenzi jistgħu jiġu involuti billi jithegġew jaqsmu l-esperjenza fi djalogu jew b’mod attiv tul il-proċess.”

— Elton Micallef, Il-Fondazzjoni tal-Artiġjanat Malti

“Meta tipprowa tgħid xi haġa, iwaqqfuk.”

— Membru fil-focus groups tal-Adolexxenti

“Ir-rakkontar tal-istejjer huwa metodu aktar miftuħ u aċċessibbli.”

— Membru fil-focus group tal-Gruppi qajla milħuqa

4H. ISMA'

Is-smigh attiv jgħinna nibnu dik il-fiduċja meħtieġa biex ir-relazzjoni mal-komunitajiet u mal-kollaboraturi tagħna tirnexxi. Kif tagħtina x' nifhmu l-kelma stess, is-smigh attiv jeżiġi bis-sħiħ il-konċentrazzjoni u l-interess kollu tagħna f'dak li jkun qed jingħad u f' min ikun qed jgħidu. Dan huwa ħafna iktar minn smigh passiv, għax jitlobna iktar milli sempliċement nisimghu b'widnejna. Dan is-smigh isir ukoll b'għajnejna, b'għisimna, b'moħħna u b'qalbna permezz ta' messaġġi verbali u mhux verbali.

Rakkomandazzjoni 1

Inzommu djalogu miftuħ

Kif rajna f'kapitli oħra, il-ħidma fl-arti u fil-kultura hija proċess kontinwu li jistedinna nidħlu f'konverżazzjoni kontinwa – djalogu. Id-djalogu tagħna jkun miftuħ u kritiku meta nibqgħu l-ħin kollu nircievu u nagħtu rispons li jagħti lok biex il-prattika tagħna tkompli tikber u tevolvi. Dan iqarribna lejn il-komunitajiet tagħna li mbagħad, min-naħa tagħhom, iħossuom ħielsa u aktar komdi biex jaqsmu l-ideat, il-ħsibijiet, il-ħtigijiet, ix-xewqat u l-istejjer tagħhom b'mod aktar miftuħ u onest.

"Meta nżuru xi mużew mal-għalliema, jkunu huma li jiddeċiedu x'ser naraw. Jekk tkun trid tara xi ħaġa oħra, ma tistax. Imbagħad, ikollok tikkonvinci lill-ġenituri biex jergħu jeħduk ħalli tkun tista' tara li trid."

— Membru fil-focus group tat-Tfal

"Trid tibbilanċja r-rispons miġbur mill-udjenzi ma' dak illi l-organizzazzjoni kien biĥsiebha tikseb."

— Elton Micallef, Il-Fondazzjoni tal-Artiġjanat Malti

Rakkomandazzjoni 2

Nibqgħu nsegwu l-proċess

Is-smiġħ attiv u l-iskambju kostanti ta' risponsi jgħinuna nibqgħu nsegwu l-proċess. Dan jgħinna nifhmu jekk il-pjanijiet ikunux qed jaħdmu tajjeb, jekk l-għanijiet ikunux qed jintlaħqu u jekk il-messaġġ ikunx qed jitwassal sewwa. Is-smiġħ tal-komunitajiet tagħna kapaci jenfasizza wkoll kwalunkwe kwistjoni li teħtieġ titqies mill-ġdid, bħar-reviżjoni tal-intenzjonijiet u tal-metodoloġiji tagħna. Din ir-riċiproċità tappoġġa l-prattika tagħna u tiżgura r-rilevanza tagħha għall-komunitajiet li nkunu fihom. Xi drabi, din tista' titlobna ninnegozjaw biex insibu bilanċ bejn il-ħtiġijiet tal-komunitajiet u dawk tal-prattika kulturali ħalli niżguraw gwadann riċiproku. Dan nistgħu niksbuh permezz tas-smiġħ attiv.

SUGGERIMENT

Ej Jew inkomplu nisimgħu biex niżguraw li nissocjalaw il-ktigijiet kollha tal-komunitajiet tagħna.

Naksbu f-tit

Qegħdin inkunu attenti?

Kif nistgħu nevitaw il-juclizzji?

X'qed jgħid il-lingwajj ta' jisimna?

Qegħdin ngħajjlu l-process iżżejjed?

Kif qed inossuna?

Kif qed inossuhom il-komunitajiet tagħna?

DRITT GĦALL-KULTURA

Grey Pride — A Look at the Lives of the Older LGBTIQ Community in Malta (Malta, 2015)

Wara għoxrin sena attivizmu għad-drittijiet LGBTIQ, li ġabu magħhom trasformazzjoni soċjali, kulturali u legali sinifikanti, il-Malta LGBTIQ Rights Movement (MGRM) fittxet li tiġbor l-istejjer tal-membri tal-ġenerazzjoni preċedenti li jiftakru żmien differenti ħafna meta progress bħal dan bilkemm stajna biss nimmaginawh. Dawn l-istejjer inġabru f'pubblikazzjoni li tipprezenta l-esperjenzi li sawru l-ħajja tal-membri veterani tal-komunità LGBTIQ, ir-realtajiet attwali tagħhom kif ukoll l-aspettattivi li għandhom għall-ġejjieni huma u jkomplu javvanzaw fl-età.

www.maltgayrights.org/grey-pride-a-look-at-the-lives-of-the-older-lgbtqi-community-in-malta/

LGBTIQ – anzjani – rakkonti – solidarjetà – attivizmu

Qoxra tal-pubblikazzjoni; iddisinjata u illustrata minn Nadine Noko

Pizza Shop Heroes (Londra, 2018)

Il-produzzjoni itineranti *Pizza Shop Heroes* hija drammi ta' Phosphoros Theatre – organizzazzjoni karitattiva li ttella' proġetti teatrali impenjati fil-livell soċjali ma' refuġjati u persuni li qed ifittxu ażil, għalihom u minnhom. Il-protagonisti tad-drammi huma erba' ġuvintur refuġjati li vvjaġġaw lejn ir-Renju Unit waħedhom bħala tfal mill-Afganistan, mill-Eritrea u mill-Albanija. Waqt it-tfittxija għall-ażil, huma rrakkontaw bosta drabi l-istess tagħhom lill-Home Office. Ix-xewqa li jirrakkontawhom kif iridu huma lura hija l-leitmotiv li jsejjes id-drammi. Mill-inħawi ta' hanut tal-pizza nibdew vjaġġ tul iż-żmien u l-kontinenti biex nesploraw kif dawn l-erba' żgħażaġh waslu fir-Renju Unit, fejn sejin u dak li tgħallmu mat-triq.

www.phosphorostheatre.com/pizza-shop-heroes

vjaġġaturi – refuġjati – fruntieri – rakkontar – kokreazzjoni

Ritratt: David Monteith-Hodge

“L-inkluzjoni ta’ programmi ta’ taħriġ fl-użu ta’ metodi u ta’ mezzi godda ħalli nlaħħqu mar-ritmu tal-ħajja tal-lum hija importanti immens.”

— Elton Micallef, Il-Fondazzjoni tal-Artiġjanat Malti

4I. IDOKUMENTA

Ir-registrazzjoni u d-dokumentazzjoni ta' mumentu speċjali u sinifikanti f'ħajjita huma użanzi li ħafna minna ormaj drajnathom. Dawn jippermettulna nergħu ngħixu daww il-mumentu iżjed tard u naqsmuhom ma' gruppi usa' ta' nies. Ilkoll għandna l-metodi u l-modi ta' dokumentazzjoni favoriti tagħna – ritratti, filmati jew djarji. Id-dokumentazzjoni li tirregistra dak illi nagħmlu hija importanti xejn inqas fil-ħidma artistika u kulturali.

Rakkomandazzjoni I

Nagħzlu l-modi ta' dokumentazzjoni tagħna

Attivitajiet differenti jeħtiegu modi differenti ta' dokumentazzjoni. Nistgħu nagħzlu dak xieraq minn firxa wiesgħa ta' mezzi: il-fotografija, il-vidjografija, ir-registrazzjoni tal-vuċi u tal-awdjo, it-teħid ta' noti, deskrizzjonijiet bil-miktub u tpingijiet viżivi. Nagħzlu l-mod xieraq ta' dokumentazzjoni billi niddiskutu mal-kollaboraturi tagħna u nqisu l-ħtiġijiet u l-preferenzi tal-komunitajiet tagħna. Kull mod partikulari joffri l-vantaġġi speċifiċi tiegħu u jissuġġerixxi perspettiva differenti. Għalhekk, l-użu ta' aktar minn mod wieħed jippermetti li jkollna interpretazzjonijiet multipli tal-istess esperjenza. It-taħriġ personali u tal-membri tat-tim tagħna fil-ħiliet korretti fl-użu tal-mezzi tad-dokumentazzjoni meħtieġa

jista' jkun parti mill-proċess kreattiv innifsu. Barra minn hekk, nistgħu nibdew niddokumentaw il-proċess biss wara li l-komunitajiet ikunu tawna l-kunsens tagħhom.

Rakkomandazzjoni 2

Għaliex niddokumentaw?

Id-dokumentazzjoni tal-prattika tagħna tagħtina l-possibbiltà li nergġu nżuru, nirriflettu u nirrakkontaw l-esperjenza tagħna biex b'hekk imbagħad naqsmuha ma' udjenza usa' bħala parti mill-pjan dwar il-legat. Din tista' tinkludi l-qsim tagħna ma' komunitajiet, istituzzjonijiet u organizzazzjonijiet oħra kif ukoll mal-midja, ma' djar tal-pubblikazzjoni u ma' sponsors jew korpi ta' finanzjament futuri. Ċerti attivitajiet kulturali – li jkunu speċifiċi għal komunità, ħin u kuntest partikulari u msejsa fuq elementi ta' esperjenza temporanja u t'għaqda solidali – ma jistgħux jivvjaġġaw minn post għal ieħor qisu xejn mhux xejn jew jadattaw faċilment għal sitwazzjonijiet oħra. F'każi bħal dawn id-dokumentazzjoni ssir għodda tabilhaqq fejjieda, dejjem sakemm nifhmu li din ma tista' qatt tiegħu post l-azzjonijiet u l-esperjenzi tagħna.

SUGGERIMENT

Niddokumentaw biex nirrikonoxxu,
niċċelebraw u naqsmu l-esperjenza ma'
taaddietor.

Naksbu f-tit

Il-Komunitajiet tagħna lesti jagħtu kunsens
biex jittettdulhom ritratti jew filmati?

Il-Komunitajiet tagħna jifhemu fejn u kif
jistgħu jintużaw l-immagnijiet tagħhom?

Il-Komunitajiet tagħna jkossuhom skomdi
fil-preżenza ta' nies li qed jiddokumentaw?

Kif nistgħu naqsmu l-dokumentazzjoni
tagħna aktar interessanti?

Id-dokumentazzjoni tagħna hija biss xi kaja
barranija, jew parti mill-proċess Kreattiv?

DRITT GĦALL-KULTURA

Burning Bikinis — Bikinis, Society, Women (Malta, 2017)

Maħdum mill-aditus foundation bid-direzzjoni ta' Alessandro Tesei u Emmanuel Tut-Rah Farah b'kollaborazzjoni ma' Subwaylab, il-film *Burning Bikinis* imur lura lejn il-bidu, u nofs is-snin sittin billi jieħu spunt mill-introduzzjoni tal-bikini fil-kultura Maltija ta' hdejn il-baħar u l-furur soċjali u reliġjuż skattat minn dan il-fenomeni. Il-film jesplora l-femminiżmu f'Malta minn perspettiva storika billi jħares lejn ġrajjiert li ġraw f'Malta, jitkellem ma' dawk li għexuhom u jadotta vuċi introspettiva billi jstieden lil Malta tirrifletti fuq ir-rwol li għandhom in-nisa llum fil-komunità.

www.aditus.org.mt/our-work/projects/burning-bikinis/

drittijiet tan-nisa – rwoli tal-ġeneru – narrattivi – memorja kollettiva – perspettiva soċjoreliġjuża

Wara l-kwinti fl-Arkivji Nazzjonali ta' Malta, ir-Rabat, 2016;
ritratt: Emmanuel Tut Rah-Farah, Alessandro Tesei

Isola Art Center (Milan, 2001–s'issa)

Isola Art Centre hija pjattaforma miftuġa u sperimentali li taħdem fil-qasam soċjali tal-kunflitt urban billi tgħaqqad id-dinamika tal-arti kontemporanja mal-htigijiet u max-xewqat tal-abitanti tad-distrett ta' Isola – fl-imghoddi: viċinat industrijali u proletarju. Immedija mill-artist Bert Theis u artisti ohra f' dan il-maġar, l-inizjattiva tappoġġa bis-sod il-glidiet tar-residenti kontra l-ippjanar urban u l-ġentrifikazzjoni sfurzati pjuttost bil-goff. Iż-żona ġiet ittrasformata f' distrett lussuż u b'hekk inqerdet għalkollox il-memorja tal-imghoddi. Minkejja l-battalja mitlufa, l-assoċjazzjonijiet tal-viċinat u l-abitanti ssoktaw b'kampanji ta' lobbying favur spazju kulturali komunitarju ġdid indukrat minnhom stess, inkluż il-ġnien komunitarju Isola Pepe Verde – utopja żghira kontinwa

www.isolartcenter.org/en/ | www.isolapepeverde.org

trasformazzjoni urbana – memorja kollettiva – awtoorganizzazzjoni – spazju ekoloġiku – attivizmu

Ritratt tal-kollettiv, ikkurat minn Edna Gee u mill-Isola Art Center, 2014;
ritratt: Paola Di Bello

DRITT GĦALL-KULTURA

"Il-prattika komunitarja teħtiegħ ħafna flessibbiltà. Is-sistemi tal-finanzjament għandhom jadattaw għal dan."

— Dominik Kalweit, Koordinatur tal-focus group tal-Persuni minn sfondi etnici differenti

"M'hemmx biżżejjed flessibbiltà. Jidhri wkoll li hemm ħafna biża' mill-'oħrajn'. M'hemm ebda approċċ illi jaqdi 'l kulħadd."

— Membru fil-focus group tal-Gruppi qajla milfuqa

"Il-ħajja kulturali jenħtiegħ tkun flessibbli ħalli tkun tista' tadatta għall-ħtiġijiet ta' soċjetajiet u komunitajiet illi qed jinbidlu u tirispondi għall-bżonnijiet ta' diversi udjenzi fi ħdan l-ambjenti soċjali u kulturali differenti tagħhom. B'dal-mod biss jista' s-settur kreattiv ikollu għajjieni sostenibbli."

— Elton Micallef, Il-Fondazzjoni tal-Artiġjanat Malti

4J. SAWWAR MILL-ĠDID

Bħalma wrietna l-pandemija globali tal COVID-19, l-adattament tal-ħsieb, tal-imġiba u tal-metodi tagħna huwa essenzjali. Xi drabi s-sitwazzjonijiet li nsibu ruħna fihom ikunu lil hinn mill-kontroll tagħna u għaldaqstant, tkun xi tkun l-iskala tagħhom, nistgħu nimxu 'l quddiem biss jekk inkunu lesti nibdlu, naġġustaw u nilħqu kompromess.

Rakkomandazzjoni 1

Il-ftessibbiltà tgħallem

Il-ħtigijiet tal-komunitajiet tagħna jinbidlu, is-sitwazzjonijiet ukoll. Ir-raġunijiet għal dan jistgħu jvarjaw. Dawn il-bidliet kapaci joffru lna sfida għax jistgħu jaffettwaw u jittrasformaw il-pjanijiet tagħna b'ħafna modi: forsi jkollna bżonn inċaqalqu jew intawlu l-iskedi taż-żmien, nimmodifikaw l-oġettivi tagħna jew infasslu metodoloġiji ġodda. Iktar ma nkunu prattiċi, iktar inkunu f'qagħda li noffru għażliet varjati. Bħala prattikanti u organizzazzjonijiet kulturali, aħna nirvedu l-prattika tagħna b'mod regolari sabiex naħsbu mill-ġdid fuq it-tipi ta' esperjenzi li noffru.

DRITT GĦALL-KULTURA

Dance Beyond Borders (Malta, 2020–s'issa)

Dan il-proġett ilaqqa' liż-żeffiena kontemporanja Julienne Schembri maż-żeffiena tal-flamenco Deborah Falzon b'riċerka bbażata fuq il-prattika, li tiffoka fuq kif nistgħu nużaw iż-żfin bħala veiklu biex nġhaqqdu lin-nies. Din l-inizjattiva tesplora kif iż-żfin jista' jeżisti fuq il-continuum bejn l-arti u l-attivizmu fir-rigward tal-ispostament u l-integrazzjoni. Iż-żeffiena għandhom l-għan li jipprezentaw żifniet li jressqu quddiemna stejjer dwar il-migrazzjoni, li jgħaqqdu nies minn sfondi differenti permezz ta' proġetti komunitarji u li jfittxu modi kif nistgħu nużaw iż-żfin bħala strument biex niċċelebraw id-diversità kulturali.

www.linktr.ee/dancebeyondborders

attivizmu biż-żfin – Prattika impenjata fil-livell soċjali – diversità kulturali – integrazzjoni – komunità

Dance Beyond Borders f' residenza ma' ŻfinMalta għall-AiR2020;
ritratt: Aaron Shah Aristun Shah

Palestine Heirloom Seed Library (*Battir, 2014–s'issa*)

Imwaqqfa mill-artista Vivien Sansour, il-Palestine Heirloom Seed Library tfitte li tippreserva u tippromwovi varjetajiet ta' żrieragħ antiki, Prattiki agrikoli tal-biedja Palestinjana u l-istejjer, l-għarfien u l-memorji assoċjati magħhom li llum jinsabu mhedda min-negożju agrikolu, miż-żerriegħa korporattiva, mid-dominanza tal-art u mill-vjolenza politika. Il-Librerija u l-El Beir Arts and Seeds Center assoċjat magħha jissimbolizzaw it-twemmin ewlieni li l-agrikoltura tinkludi kemm il-prefiss "agri" (prattiki ta' biedja tradizzjonali) kif ukoll in-nom "kultura" (l-istil ta' ħajja assoċjat/tradizzjonijiet ta' għajxien essenzjali għall-identità ta' komunità). Dan iservi wkoll ta' spazju għal kollaborazzjonijiet ma' artisti, poeti, kittieba, ġurnalisti u membri oħra biex jaqsmu x-xogħol tagħhom. B'ħidma mill-qrib mal-bdiewa Sansour identifikat varjetajiet ewlenin ta' żrieragħ u wċuħ tar-raba' tajbin għall-ikel biex tikkonserva b'mod attiv il-bijokultura tagħhom u tirkupra l-pajsaġġ lokali tagħhom.

www.viviensansour.com/Palestine-Heirloom

ekonomiji alternattivi – politika rurali – bijodiversità agrikola – tradizzjoni – skambju

Ritratt: Samar Hazboun

SUGĠERIMENT

Xi tagja li ma tevolvix tista' fossilizzata.

Naksbu f-tit

Il-prattika kulturali tagħna hija disponibbli għal kulliaċċ?

Il-prattika kulturali tagħna hija aċċessibbli għal kulliaċċ?

Il-prattika kulturali tagħna hija aċċettabbli għal kulliaċċ?

Il-prattika kulturali tagħna qed tadatta għal kulliaċċ?

Il-prattika kulturali tagħna hija xierga għal kulliaċċ?

RAKKOMANDAZZJONI FINALI

Nittamaw li dan il-pakkett ta' rizorsi jkompli juri l-valur ewlieni u essenzjali li d-drittijiet kulturali jipprovdu lill-komunitajiet u lis-soċjetajiet tagħna abbażi tar-rispett għad-dinjità tal-bnedmin. Il-kultura tressaq lin-nies lejn xulxin u tiftaħ id-diskussjoni. Bħalma jirrimarkaw il-partecipanti tal-focus groups u l-membri tal-grupp ta' ħidma intersettorali għall-qsim tal-għarfien, hemm koinċidenza qawwija bejn id-drittijiet kulturali u l-qasam edukattiv f'termini tat-trawwim tal-ħiliet fil-ħsieb kreattiv u kritiku.

Bħala rakkomandazzjoni finali, nistgħu nirreferu għall-qafas t'azzjoni propost minn Karima Bennoune: **CULTURES**.

C CONSULTATION: IL-KONSULTAZZJONI

mal-partijiet interessati milquta kollha u l-partecipazzjoni tagħhom fit-tfassil ta' politiki għall-ħarsien tal-ħajja u d-drittijiet kulturali, matul il-pandemija kif ukoll warajha.

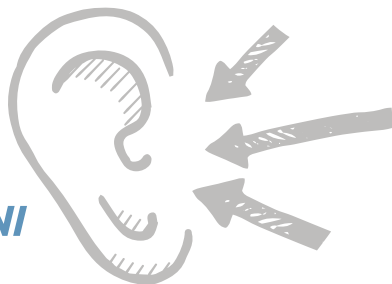
U **URGENCY: L-URĠENZA** tar-rispons meħtieġ f'termini ta' finanzjament u appoġġ għas-setturi artistici u kulturali u dawk li jaħdmu fihom u għad-difensuri tad-drittijiet kulturali, kif ukoll fix-xorta ta' azzjonijiet sabiex jiġi evitat it-telf artistiku u kulturali.

L LEGAL OBLIGATIONS: L-OBBLIGI LEGALI,

tfakkira li l-Istati huma marbuta bil-liġi internazzjonali dwar id-drittijiet tal-bniedem li jiggarrantixxu d-drittijiet kulturali għal kulħadd, matul u wara l-pandemija.

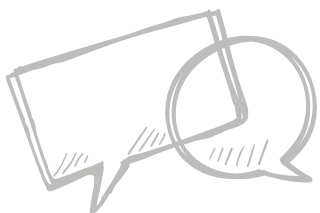
C

**CONSULTATION:
IL-KONSULTAZZJONI**

U

**UPPING THE
FUNDING:
ŻIEDA FIL-
FINANZJAMENT**

U

**URGENCY:
L-URĠENZA**

R

**RIGHTS-BASED
APPROACHES
APPROĊI BBAŻATI
FUQ ID-DRITTIJET**

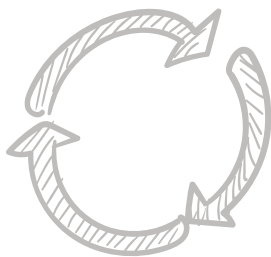
L

**LEGAL
OBLIGATIONS:
L-OBBLIGI
LEGALI**

E

**EVERYONE:
KULĦADD**

T

**TWENTY-FIRST
CENTURY:
IS-SEKLU WIEĦED
U GĦOXRIN**

S

**SOLIDARITY:
SOLIDARJETÀ**

DRITT GĦALL-KULTURA

T **TWENTY-FIRST CENTURY: IS-SEKLU WIEĦED U GHOXRIN**, tfakkira li l-għażliet li jsiru issa dwar id-difiża tad-drittijiet kulturali u tad-dritt għax-xjenza, matul u wara l-pandemija, ser jiddefinixxu kif dawn id-drittijiet ser jitgawded fis-snin li ġejjin u jekk dawn humiex ser ikunu disponibbli għaż-żgħażaġħ u għall-ġenerazzjonijiet tal-ġejjieni.

U **UPPING THE FUNDING: ŻIEDA FIL-FINANZJAMENT**, tfakkira li jenħtieġ jizdedu l-fondi għall-kultura u li jiġi evitat kull tnaqqis fil-baġits.

R **RIGHTS-BASED APPROACHES: APPROĊĊI BBAŻATI FUQ ID-DRITTIJET**, il-ħtieġa li nqisu d-drittijiet kulturali ta' kulħadd fl-applikazzjoni u fit-tfassil tal-politiki kulturali, u li ngħinu lid-difensuri tad-drittijiet kulturali li l-isforzi tagħhom huma essenzjali għall-garanzija ta' dawn id-drittijiet.

E **EVERYONE: KULĦADD**, tfakkira biex niffukaw fuq l-inklużjoni u biex nissieltu kontra d-diskriminazzjoni fit-tgawdija tad-drittijiet kulturali matul il-pandemija.

S **SOLIDARITY: SOLIDARJETÀ**, valur ewlieni tad-drittijiet tal-bniedem li neħtieġu biex niggarrantixxu d-drittijiet kulturali u d-dritt għax-xjenza, fil-livell nazzjonali u fil-livell internazzjonali, aħna u naffrontaw il-pandemija tal-COVID-19.²⁰

²⁰ Bennoune, K. (2021), COVID-19, Culture and Cultural rights – Report of the Special Rapporteur in the field of cultural rights, para. 77, p. 19-20, disponibbli bl-Ingliż fuq digitallibrary.un.org/record/3907050?ln=en

RINGRAZZJAMENTI

Il-Kunsill Malti għall-Arti jesprimi bi pjaċir l-apprezzament tiegħu u jrodd ħajr mill-qalb lill-parteċipanti kollha tat-tmien focus groups li qasmu magħna l-esperjenzi, it-tħassib u rakkomandazzjonijiet tagħhom.

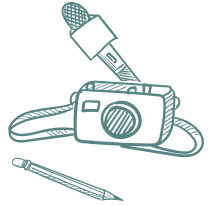
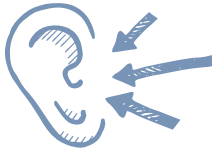
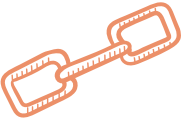
Jiżzi ħajr ukoll lill-koordinaturi tal-focus groups li b'sensittività u galbu li ma b'halu irnexxielhom jittrattaw il-karatteristiċi diversi ta' kull grupp. Dawn jinkludu lil: **Dr Ruth Farrugia**, Lettriċi Anzjana (Dritt Ċivili) li kkoordinat il-gruppi tat-tfal u tal-adolesxenti; **is-Sra Maria C. Borg**, Senior Youth Worker fl-Aġenzija Żgħażaġh li kkoordinat il-grupp taż-żgħażaġh; **il-Prof. Marvin Formosa**, Professur Assoċjat (Ġerontologija u Dimenzja) li kkoordinat l-grupp tal-anzjani; **is-Sur Michael Deguara**, Akkademiku (Antropologija) li kkoordinat l-focus group tal-gruppi qajla mil-ħuqa; **is-Sra Amy Camilleri Zahra**, Assistenti Lettriċi (Studji dwar id-Dizabbiltà) li kkoordinat il-grupp tal-persuni b'dizabbiltà; **is-Sur Dominik Kalweit**, Viċi Direttur Eżekuttiv u Direttur għall-Proġetti u l-Inizjattivi F'Kopin li kkoordinat l-grupp tal-persuni minn sfondi etniċi differenti; u **s-Sur Pawlu Mizzi**, Artist u Disinjatur Grafiku li kkoordinat l-grupp tal-persuni attivi fil-kultura tradizzjonali.

DRITT GĦALL-KULTURA

Il-Kunsill Malti għall-Arti jestendi l-gratitudni tiegħu lill-membri kollha tal-grupp ta' ħidma intersettorali għall-qsim tal-għarfien. Dawn jinkludu lil: **Dr Neil Falzon**, Kap tas-Segretarjat fil-Pjattaforma tal-Organizzazzjonijiet tad-Drittijiet tal-Bniedem f'Malta; **Dr Désirée Attard**, Konsulenta għad-Direttorat għad-Drittijiet tal-Bniedem; **is-Sur Oliver Scicluna**, dak iż-żmien fil-kapaċità ta' Kummissarju għad-Drittijiet tal-Persuni b'Diżabbiltà; **is-Sur Elton Micallef**, Uffiċjal Kap Eżekuttiv tal-Fondazzjoni tal-Artiġjanat Malti; **is-Sur Simon Agius**, Strategija u Implimentazzjoni tal-Politika, u **is-Sur Antoine Zammit**, Prinċipal Anzjan taħt id-direzzjoni **tas-Sra Marisa Pisani**, Direttriċi tad-Divizjoni tal-Gvern Lokali; u **s-Sur Roderick Agius**, Direttur tal-Finanzi u tal-Amministrazzjoni fl-Uffiċċju tal-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet Volontarji.

Il-Kunsill jesprimi wkoll l-apprezzament tiegħu għall-prattikanti kreattivi u għall-organizzazzjonijiet kulturali kollha li kienu lesti jaqsmu l-prattika tagħhom u li taw kontribut bil-materjal illi jidher fl-eżempji ta' Prattika tajba.

Fl-aħħar iżda mhux l-inqas, irodd ukoll ħajr speċjali lill-membri **tal-Pjattaforma tal-Organizzazzjonijiet tad-Drittijiet tal-Bniedem f'Malta** għas-servizzi ta' konsulenza li offrew matul dan l-eżercizzju.

978-99957-817-8-1

Mill-Idea għar-Realtà

Mill-Idea għar-Realtà

[1 / 10]

Ilkoll noħolmu u rridu nagħtu l-ħajja lill-ideat tagħna. Għandu mnejn ma nkunux nafu minn fejn nibdew jew forsi naraw kbir u nispiċċaw nintilfu. Jekk inħażžu l-ideat tagħna fuq karta u nippjanaw il-ħolm tagħna pass wara pass, inkunu nistgħu nagħtu sura lill-ħsibijiet tagħna.

Aħseb

B'liem ħsibijiet bdejna? Ejjja niġbru l-ideat!

Ħtiġijiet Diversi

X'inhuma l-ħtiġijiet tal-komunitajiet u tal-prattika tagħna? X'tip ta' adattamenti għandna bżonn?

Valuri

X'inhuma l-valuri ewlenin tal-prattika artistika u kulturali tagħna?

Objettiv

X'nixtiequ niksbu?

Kollaboraturi

Ma' min ser nikkollaboraw?

Aġixxi

Kif ser naħdmu? Ejjew naqsmu kollox f'azzjonijiet differenti!

Aħseb bil-Quddiem

X'naħsbu li ser isir mill-komunitajiet u mill-prattika tagħna fi żmien ħames snin?

Neħduha pass wara pass

aħna u nimxu f'dal-vjaġġ
flimkien.

Infasslu Skeda

ghall-Proġett

Infasslu Skeda għall-Proġett

[2 / 10]

Ladarba l-ideat tagħna jibdew jiehdu l-ħajja u nħossuna lesti li nwettquhom, jenħtieġ imbagħad niżguraw li jkollna pjan xieraq u effiċjenti. L-iskeda hija ħarsa ġenerali u viżiva tal-proġett tagħna li turi f'ordni kronoloġika dati importanti u kompiti skedati mill-bidu sat-tmiem billi turi l-progress magħmul kull gimgħa, kull xahar, kull tliet xhur jew kull sena. Dan jippermettilna nivviżwalizzaw kif il-biċċiet differenti tal-pjan tagħna jaħdmu flimkien. It-tħejjija ta' skeda kronoloġika bħal din neħtiġuha mhux biss biex ninkluduha fi proposta ta' proġett meta napplikaw għall-fondi. Iżjed minn hekk, huwa iktar kruċjali li naqsmuha mal-kollaboraturi kollha tagħna sabiex inkunu ċerti li lkoll ninsabu fuq l-istess frekwenza.

Punti xi nqisu

- Ejjew nirrevedu. X'inhu l-objettiv tagħna?
- X'inhuma r-rwoli tal-kollaboraturi tagħna?
- Kemm żmien neħtieġu b'kollox, jiġifieri, liema huma d-dati tal-bidu u tat-tmiem?
- Liema huma l-istadji ewlenin, jiġifieri, l-azzjonijiet li neħtieġu niehdu pass wara pass? (ara l-fuljett 1 tat-toolkit)
- Kif nistgħu naqsmu dawn l-azzjonijiet f'kompiti iżgħar? (Dan isir aktar faċli ladarba jiġu assenjati r-rwoli. Pereżempju, it-tim tal-promozzjoni ser jirrealizza li qabel jibgħat stedina għandha qabelxejn titfassal din l-istedina.)
- Kemm żmien, bejn wieħed u ieħor, jeħtieġ kull kompitu?
- Ejjew noholqu sekwenza: liema kompiti jiġu l-ewwel, imbagħad it-tieni, it-tielet, eċċ.?
- Hemm xi kompiti li jiddependu mit-tlestija ta' daww preċedenti? (eż. Ma nistgħux nordnaw l-ikel qabel nagħzlu mnejn ser nixtruh.)

Iss'ejjew inħażžu l-iskeda tagħna!

Vantaġġi fit-tfassil ta' skeda

- Nistgħu nżommu rendikont tal-proċess tal-proġett tagħna
- Nistgħu nistabbilixxu kemm neħtieġu riżorsi għal kull kompitu
- Jista' jkollna stima tal-baġit meħtieġ għal kull kompitu
- Nistgħu nagħrfu liema kompiti jikkoincidu u jistgħu jinħadmu fl-istess ħin, speċjalment meta r-responsabbiltà tkun maqsuma bejn kollaboraturi differenti
- Nistgħu nagħrfu liema kompiti qabelxejn jiddependu mit-tlestija ta' kompiti oħrajn

Suggerimenti

- Xi drabi, jekk naħdmu b'lura, inkunu nistgħu nifhmu meta jenħtieġ jinbdew ċerti kompiti partikulari u nimlew l-iskeda kalendarja kif jixraq.
- Xi drabi, l-affarijiet ma jmorrux kif inkunu ppjanajnihom u l-flessibilità tkun vantaġġ. L-iskedi jgħinuna nadattaw għall-ħtiġijiet li jinqalgħu.

Metodi ta' Ingagg

Metodi ta' Ingaġġ

[3 / 10]

Meta nikkollaboraw mal-komunitajiet tagħna, jista' jkollna dawn iż-żewġ xenarji differenti – nistgħu nikkollaboraw ma' grupp komunitarju li diġà jeżisti jew inkella noholqu u niffurmaw grupp ta' ħidma ġdid. Fl-ewwel każ, il-komunikazzjoni kapaċi tkun aktar faċli u mgħaġġla għax il-grupp diġà jkun jagħmel parti minn struttura li qed tiffunzjona. Fil-każ l-ieħor, il-proċess jista' jkun aktar kajman u joffri sfida ikbar. Ikun xi jkun il-każ, meta nipprezentaw stedina għall-kollaborazzjoni qabelxejn jenħtieġ inqisu ftit punti.

Lil min qegħdin infittxu?

Qegħdin infittxu grupp ta' etajiet speċifiċi?

Qegħdin infittxu gruppi-mira speċifiċi?

Qegħdin infittxu lokalità speċifika?

Qegħdin infittxu ħiliet speċifiċi?

Qegħdin infittxu stejjer speċifiċi?

Għal xiex qed nistiednu l-komunitajiet?

Għandna intenzjonijiet ċari?

Xi rwol ser ikollhom il-komunitajiet?

X'tip ta' beneficiċċji reċiproċi qegħdin inbassru?

Għal kemm żmien ser indumu nikkollaboraw flimkien?

Fejn nistgħu nippromwovu l-istedina tagħna?

Meta nippromwovu l-istedina tagħna ħafna drabi noholqu sejha miftuħa. Din għandha tkun ċara, speċifika, aċċessibbli u jenħtieġ tinkludi l-informazzjoni rilevanti kollha bħat-titlu jew is-suġġett, id-data, il-ħin u d-dettalji tal-kuntatt. Nistgħu nżidu immagni rilevanti ħalli l-messaġġ tagħna jidher aktar attraenti. Il-promozzjoni tagħna tista' ssir online u offline, bi ħlas jew mingħajru. Hawn wara hawn xi eżempji fejn nistgħu nippubblikaw is-sejha miftuħa bl-istedina tagħna.

Promozzjoni
stampata:
gazzetti, rivisti,
fuljetti ...

Promozzjoni fuq
l-internet: portal
tal-ahbarijiet
online, siti
elettroniċi, midja
soċjali ...

Emails u
bulletini
maħsuba għal
persuni
speċifiċi

Noticeboards
komunitarji
fil-kunsill lokali,
fl-iskejjel, fl-uffiċċju
parrokkjali, fil-każin
tal-banda,
fil-ħwienet ...

Bil-fomm abbażi
tal-fiduċja

Agħti
prezentazzjonijiet
qosra f'laqgħat,
taħditiet,
avvenimenti
tal-komunità ...

Il-kollaboraturi li
diġà ħdimna
magħhom jistgħu
jerġgħu
jikkollaboraw jew
jagħtuna direzzjoni

Programmi
televiżivi u
radjufoniċi:
breakfast shows,
talk shows ta'
filgħodu ...

Infitxu l-Kunsens

Infittxu l-Kunsens

[4/10]

Meta naħdmu ma' komunitajiet – bħala parteċipanti jew kokreaturi – inkunu rridu niżguraw illi l-kollaboraturi kollha jaqblu li jkunu parti mill-attivitajiet kulturali tagħna **bir-rieda ħielsa tagħhom** u li lkoll ikunu komdi bil-pjanijiet ta' attività li nikkomunikaw. Meta individwu ma jkunx f'pożizzjoni li jagħti kunsens infurmat, ġeneralment ikun hemm persuna oħra awtorizzata li tagħti l-kunsens f'ismu/ismha, eż. il-ġenitur jew il-kustodju/kustodja legali ta' tifel/tifla jew adolexxenti taħt l-età.

Is-sitwazzjonijiet li jeħtieġu l-kunsens infurmat ivarjaw. Fosthom, iżda mhux biss, insibu l-parteċipazzjoni f'intervisti, f'sondaġġi u f'workshops kif ukoll is-sehem f'kunċerti, fi drammi, f'esibizzjonijiet u waqt festivals. Dawn jistgħu jkunu avvenimenti ta' darba jew parti minn skeda itwal. Tkun xi tkun is-sitwazzjoni, il-kunsens għandu jkun **specifiku għall-attività artistika jew kulturali inkwistjoni**.

Punti xi nqisu

- L-intenzjonijiet huma spjegati b'mod ċar?
- Il-parteċipanti għandhom ħin jistaqsu aktar mistoqsijiet?
- Il-parteċipanti għandhom il-possibbiltà li jirrifjutaw, jibdlu fehmithom jew jirtiraw?
- Il-parteċipanti huma konxji dwar min ser juża d-data tagħhom u kif?
- Il-parteċipanti għandhom kopja tal-formula tal-kunsens mimlija u ffirmata?

Eżempju ta' formula tal-kunsens

Il-proġett [jew] programm [jew] riċerka [daħħal it-titlu tal-attività kulturali] għandu l-għan li [daħħal l-għan ewlieni]. B'kollaborazzjoni ma' [daħħal l-ismijiet ta' organizzaturi sħab], biħsiebna norganizzaw laqgħat [jew] workshops [jew] provi [jew daħħal il-preferenza tiegħek], li matulhom tkun tista' [daħħal il-kompitu/kompiti principali mistennija mill-parteċipanti]. Dan għandu jwassalna għal [daħħal l-eżitu finali, jekk applikabbli] f'[daħħal il-qafas ta' żmien eż. sitt xhur]. Il-kollaborazzjoni tiegħek tinvolti li tiegħu sehem f'[daħħal l-għadd approssimattiv ta' sessjonijiet] laqgħat [jew] workshops [jew] provi li ser isiru bejn [daħħal xahar, sena] u [daħħal xahar, sena]. Kwalunkwe data miġbura ser tintuża biss mill-organizzaturi sħab tagħna għall-fini ta' [daħħal it-titlu tal-attività kulturali]. Kemm-il darba int lest(a) tipparteċipa, jekk jogħġbok innota li f'dan m'hemm ebda benefiċċju dirett għalik [jew specifika t-tip ta' benefiċċji] u li s-sehem tiegħek ma jnvolvi ebda riskju magħruf jew antiċipat.

Innota wkoll li għandek il-libertà li taċċetta jew tirrifjuta li tiegħu sehem, mingħajr il-ħtieġa li tagħti raġuni. Għandek ukoll il-libertà li tirtira fi kwalunkwe ħin, mingħajr il-ħtieġa li tagħti xi spjegazzjoni u mingħajr ebda konsegwenzi negattivi għalik billi tikkuntattja lil [daħħal l-isem tal-persuna ta' kuntatt] fuq [daħħal id-dettalji ta' kuntatt]. Jekk tagħżel li tirtira, kwalunkwe data miġbura li tirrigwarda lilek titħassar għalkollox b'mod permanenti.

Jekk jogħġbok immarka fejn taqbel u ffirma

- Niddikjara li qrajt u fhimt l-informazzjoni mogħtija hawn fuq.
- Kelli l-opportunità nistaqsi aktar mistoqsijiet u l-mistoqsijiet tiegħi twiegħbu kollha.
- Niddikjara li għandi 18-il sena jew iktar.²¹
- Iva, naqbel li nipparteċipa u ħadd ma obligani nagħmel dan.
- Le, ma naqbilx li nipparteċipa.

Isem il-parteciċipant(a): _____

Firma: _____ Data: _____

Isem ir-rappreżentant(a) tal-organizzaturi sħab: _____

Firma: _____ Data: _____

²¹ Fil-każ ta' parteciċipanti ta' taħt it-18-il sena, dal-punt jinbidel kif ġej: *Niddikjara li jien il-kustodju/kustodja legali tal-parteciċipant(a)*. F'każi bħal dawn, jiddaħħlu kemm l-isem tal-parteciċipant(a) kif ukoll isem il-kustodju/kustodja iżda tkun meħtieġa biss il-firma tal-kustodju/kustodja legali.

Formola għall-Pubblikazzjoni ta' Ritratt / Filmat

Formola għall-Pubblikazzjoni ta' Ritratt / Filmat

[5 / 10]

Id-dokumentazzjoni tal-prattika artistika u kulturali tagħna għandha l-benefiċċji proprji tagħha, iżda rridu niżguraw li l-partecipanti kollha **jaqblu li jingibdulhom ritratti u/jew filmati.**

Meta individwu ma jkunx f'pożizzjoni li jagħti kunsens infurmat, ġeneralment ikun hemm persuna oħra awtorizzata li tagħti l-kunsens f'ismu/ismiha, eż. il-ġenitur jew il-kustodju/kustodja legali ta' tifel/tifla jew adolexxenti taħt l-età.

It-tiftix tal-kunsens għandu jkun **specifiku għall-attività artistika jew kulturali inkwistjoni.**

Dan jirrigwarda sew **il-ġbid** tar-ritratt u/jew il-filmat u sew **il-pubblikazzjoni** tiegħu. Meta xi partecipanti ma jkunux komdi jippubblikaw ir-ritratt u/jew il-filmat li jirrigwardahom, nistgħu noffru l-għażla li nčajpru l-immagni ta' wiċċhom. Kull meta nippubblikaw ritratt u/jew filmat, mhux biss ikun gust iżda wkoll Prattika tajba li **nsemmu lill-fotografu u/jew lill-vidjografu.**

Punti xi nqisu

- Il-partecipanti għandhom ħin jistaqsu aktar mistoqsijiet?
- Il-partecipanti għandhom il-possibbiltà li jirrifjutaw, jibdlu fehmithom jew jirtiraw?
- Il-partecipanti huma konxji dwar min ser juża r-ritratt/filmat tagħhom u fejn?
- Il-partecipanti għandhom kopja tal-formola għall-pubblikazzjoni ta' ritratt/filmat mimlija u ffirmata?

Eżempju ta' formola għall-pubblikazzjoni ta' ritratt/filmat

Għall-proġett tagħna [jew] programm [jew] riċerka [daħħal it-titlu tal-attività kulturali], ser jingibdu ritratti [u/jew] filmati matul l-attivitàjiet li ser isiru bħala parti mill-proċess kontinwu u mill-avveniment finali. Ir-ritratti u l-filmati tal-partecipanti u tal-kollaboraturi kollha, miġbuda f'perspettivi kollettivi u individwali, jistgħu jidhru f'gazzetti, programmi televiżivi, pubblikazzjonijiet tal-istampa u fuq l-internet, siti elettronici u fuq kanali tal-midja soċjali ta' [daħħal l-ismijiet tal-organizzaturi shab u ta' kwalunkwe sponsor jew korpi ta' finanzjament, jekk applikabbli].

Ir-ritratti u/jew il-filmati li jittellgħu fuq siti elettronici jistgħu jidhru mad-dinja kollha u mhux f'Malta biss. Xi pajjiżi barranin għandu mnejn ma jipprovdwx l-istess livell ta' protezzjoni tad-drittijiet tal-individwi bħalma tipprovidi l-ġejżlazzjoni Maltija u tal-UE.

Sabiex taħdem skont ir-Regolament Ġenerali dwar il-Protezzjoni tad-Data (GDPR), [daħħal it-titlu tal-attività kulturali] qed titlob il-permess tiegħek biex tuża r-ritratti u/jew il-filmati msemmija hawn fuq. Kemm-il darba taqbel li tagħti l-kunsens tiegħek jekk jogħġbok imla u ffirmata l-formola t'hawn taħt.

Tista' tirtira dan il-kunsens fi kwalunkwe hin mingħajr il-htieġa li tagħti raġuni u mingħajr ebda konsegwenzi negattivi għalik billi tikkuntattja lil [dañħal l-isem tal-persuna ta' kuntatt] fuq [dañħal id-dettalji tal-kuntatt]. Jekk tagħżel li tirtira kwalunkwe ritratt u/jew filmat li jirrigwarda lilek, dan jithassar għalkollox b'mod permanenti

Jekk jogħġbok immarka fejn taqbel u ffirma

- Niddikjara li qrajt u fhimt l-informazzjoni mogħtija hawn fuq.
- Kelli l-opportunità nistaqsi aktar mistoqsijiet u l-mistoqsijiet tiegħi twiegħbu kollha.
- Niddikjara li għandi 18-il sena jew iktar.²²
- Naqbel li t-tim organizzattiv jista' jiġbed ritratti [u/jew] filmati tiegħi u juża dawn l-immagnijiet [u/jew] filmati għall-finijiet tal-proġett [jew] tal-programm [jew] tar-riċerka.
- Naqbel li niġi identifikat bħala l-persuna li tidher fir-ritratti [u/jew] fil-filmati.
- Naqbel li jinġibdu ritratti [u/jew] filmati kemm-il darba mbagħad wiċċi jidher imċajpar.

Isem il-partecipant(a): _____

Firma: _____ Data: _____

Isem ir-rappreżentant(a) tal-organizzaturi sħab: _____

Firma: _____ Data: _____

²² Fil-każ ta' partecipanti ta' taħt it-18-il sena, dal-punt jinbidel kif ġej: *Niddikjara li jien il-kustodju/kustodja legali tal-partecipant(a)*. F'każi bħal dawn, jiddaħħlu kemm l-isem tal-partecipant(a) kif ukoll isem il-kustodju/kustodja iżda tkun meħtieġa biss il-firma tal-kustodju/kustodja legali.

Nagħżlu u Nirriservaw Spazju

Nagħżlu u Nirriservaw Spazju

[6 / 10]

Ladarba nifhmu tajjeb il-ħtiġijiet tal-komunitajiet u tal-prattika tagħna mbagħad inkunu rridu niżguraw li jkollna wkoll spazju xieraq fejn niltaqqgħu, niddiskutu, noħolqu u naqsmu r-riżultati tagħna. Minn xi daqqiet għandu mnejn ikollna aċċess għall-ispazju tagħna stess, daqqiet oħra jeħtiġilna nirriservaw u/jew nikruh mingħand partijiet terzi. Jekk ikun hekk, iktar ma nagħmlu dan kmieni iktar aħjar. Meta nagħżlu l-ispazju tagħna nkunu rridu li l-partecipanti kollha jhossuhom komdi u ispirati biżżejjed halli titqanqal il-kreattività.

Suggeriment

Żjara fis-sit gabel ma nibdew nużaw l-ispazju tiżgura l-organizzazzjoni ta' dan kollu bla xkiel.

Qabelxejn

- Għal xiex qegħdin nirriservaw l-ispazju?
- Qegħdin infittxu spazju relevanti għall-komunitajiet jew għall-kontenut tal-prattika tagħna?
- Qegħdin infittxu tip ta' spazju konvenzjonali jew mhux konvenzjonali?
- Qegħdin infittxu spazju ġewwa jew barra?
- Meta qed nużaw l-ispazju? Fix-xitwa jew fis-sajf?
- Għal kemm żmien neħtieġu dan l-ispazju?
- Kemm għandna fondi disponibbli?

B'dawn il-mistoqsijiet imwiegħba jkollna l-aktar rekwiżiti bażiċi f'posthom u nistgħu nibdew it-tfittxija tagħna. Kultant, il-komunitajiet u l-kollaboraturi tagħna jistgħu jissuġġerixxu spazji possibbli. Nistgħu wkoll nikkuntattjaw lil medjaturi komunitarji, bħal ngħidu aħna l-kunsill lokali, li kapaci jiggwidawna fid-direzzjoni t-tajba.

Aktar rekwiżiti x'nikkunsidraw

L-ispazju

- Jinsab f' d'istanza raġonevoli?
- Huwa aċċessibbli għal kulħadd?
- Il-komunitajiet tagħna għandhom l-informazzjoni kollha meħtieġa, eż. opzjonijiet ta' trasport u parkeġġ?

Is-sjieda

- Min huma s-sidien tal-post?
- Il-post huwa pubbliku jew privat?
- Neħtieġu xi permessi?

Il-wisa'

- Kemm jesa' nies?
- Neħtieġu aktar minn spazju wieħed, eż. aktar minn kamra waħda fejn niltaqgħu?
- L-ispazju huwa flessibbli biżżejjed biex inqassmuh kif nixtiequ?

Il-faċilitajiet

- X'tip ta' servizzi neħtieġu, eż. faċilitajiet tal-keċina, imwejjed, sigġijiet, flippċart?
- Dawn huma disponibbli,

jew jenħtieġ niks buhom minn partijiet terzi?

- Dawn jintramaw u jitnaddfu/jitneħħew minn ħaddieħor jew jenħtieġ nagħmlu dan aħna?

L-apparat tekniku

- X'tip ta' tagħmir tekniku neħtieġu, eż. laptop, proġekter, kejbils, sistema tal-awdjo, Wi-Fi?
- Dawn huma disponibbli jew neħtieġu niks buhom mingħand partijiet terzi?
- Dawn jintramaw u jitħaddmu minn ħaddieħor jew jenħtieġ nagħmlu dan aħna?

L-atmosfera

- L-iskema tal-ilwien u d-dekor tal-ispazju huma xierqa?
- Il-kwalità tad-dawl hija adattata għall-ħtiġijiet tagħna? Id-dawl huwa naturali jew artifiċjali?
- L-akustika xierqa għall-prattika u għall-ħtiġijiet tal-komunitajiet tagħna?

Suggerimenti kif Naħdmu Online

Suġġerimenti kif Naħdmu Online

[7 / 10]

Hemm ħafna mezzi online. Għalkemm ma jistgħux jieħdu post l-interazzjonijiet personali, meta dawn jintużaw tajjeb kapaċi jiffaċilitaw il-laqqgħat virtwali tagħna – kemm jekk ikunu workshops, laqqgħat, korsijiet, sessjonijiet ta' taħriġ jew webinars. Bħal kull Prattika oħra, dan jeħtieġ ċerta preparazzjoni. L-użu tal-mezzi t-tajba u l-għarfien tal-komunitajiet tagħna huma kruċjali biex niffaċilitaw kollox aħjar. Bħalma jiġri fil-laqqgħat wiċċ imb wiċċ, f'dawn il-prattiki xorta japplikaw kunsiderazzjonijiet etiċi, bħal pereżempju li nfittxu l-kunsens meta nirreġistraw jew niġbdu ritratti tal-iskrins.

Xi benefiċċji

Inklużivi, irrispettament mill-ħin u l-ispazju
Kosteffettivi
Jiffrankaw il-ħin
Inqas ħtieġa ta' sforzi loġistiċi
Impatt ambjentali pożittiv

Xi sfidi

Tnaqqis fil-kuntatt fiżiku
Problemi tekniċi
Djalogu inqas mexxej
Ħtieġa ta' apparat elettroniku
Varjetà fil-ħiliet u fil-litteriżmu diġitali

Xi eżempji: għodod u attivitajiet online

Mezzi tas-Sondaġġi – Ħżin ta' Fajls – Qsim ta' Dokumenti – Vidjokonferenzi – Whiteboards Virtwali – Kanvas Virtwali – Apps għat-Teħid ta' Noti – Prezentazzjonijiet Interattivi – Mezzi ta' Komunikazzjoni Online – Mind Mapping – Sondaġġi Online – Sessjonijiet Mistoqsija u Twegiba – Qsim ta' Skrins u t'Awdjo – Breakout Rooms – Skeċċijiet Virtwali – Kwizzijiet Virtwali

12-il suggeriment għal-lagħat online

Żomm kollox sempliċi

Agħżel il-post u ż-żona orarja t-tajba

Gib kofaċilitatur biex jgħinek

l-prattika u t-testja

l-fissa regoli bażiċi ċari

l-prova lagħa? ? l-kunha ddel bil-kamera,
jekk il-koll iħossuhom komdi

l-ħu tħsieb il-gestjoni tal-awdjo

Uża t-text chat

l-uri l-kompiti fuq l-iskrin u aqsam mal-bqija

l-konċiżjoni dejjem aħjar

l-ħu pawżi regolari

l-ħallat id-dijitali mal-analoġiku

Ma jkun gara xejn jekk
l-affarijiet imorru taħzin -
l-id-darba li jmiss jorogħu aħjar

Organizzazzjonijiet Volontarji Kulturali

Organizzazzjonijiet Volontarji Kulturali

[8 / 10]

Dan il-fuljett tfejja b'kollaborazzjoni ma' Roderick Agius, Direttur tal-Finanzi u tal-Amministrazzjoni fl-Uffiċċju tal-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet Volontarji, u ma' Mauro Pace Parascandalo, Uffiċjal Kap Eżekuttiv fil-Kunsill Malti għas-Settur Volontarju

Registrazzjoni mal-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet Volontarji (VOs)

Il-VOs Kulturali f'Malta għandhom diversi opportunitajiet ta' finanzjament. Biex organizzazzjoni tiġi kkunsidrata għall-għotjiet ta' fondi jenħtieġ qabelxejn illi tkun irregistrata mal-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet Volontarji. Kif previst fil-Kapitolu 492 tal-Liġijiet ta' Malta, ir-registrazzjoni mal-Kummissarju hija obbligatorja. Aktar taġġir dwar ir-registrazzjoni jinsab fuq www.cvoenrolment.gov.mt

Konformità

Mhux biżżejjed li VO tirreġistra biex tiġi kkunsidrata għall-finanzjament. Jenħtieġ ukoll li din tkun konformi mal-Leġiżlazzjoni Sussidjarja 492.02 (Prospetti Annwali u Kontijiet Annwali) 2020. VO għandha tressaq sett ta' dokumenti (ara l-paġna ta' wara) lill-Uffiċċju tal-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet Volontarji. Ladarba jitressqu, dawn id-dokumenti jiġu eżaminati u mbagħad jinħareġ ċertifikat ta' konformità ffirmat mill-Kummissarju.

Finanzjament

L-opportunitajiet ta' finanzjament għall-VOs huma disponibbli permezz tal-portal online tal-Kunsill Malti għas-Settur Volontarju (MCVS), www.cvoenrolment.gov.mt. Dan huwa portal ta' finanzjament li bħala punt ta' kuntatt waħdieni jiġbor il-fondi nazzjonali kollha disponibbli għall-VOs kif ukoll fondi oħra ġestiti minn operaturi ta' fondi lokali u tal-UE. Il-portal jagħti l-informazzjoni kollha meħtieġa u huwa aċċessibbli wkoll permezz tal-app mobbli *VO Funding Malta*. Bħalissa dan il-portal jappoġġa sitt Ministeri/Entitajiet differenti u 20 linja ta' finanzjament varji.

Punti xi nqisu

- Il-VO tagħna hija rreġistrata mal-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet Volontarji?
- Il-VO tagħna ppreżentat il-Mudell tal-Prospetti Annwali tagħha?
- Il-VO tagħna ppreżentat ir-Rapport Annwali tagħha?
- Il-VO tagħna ppreżentat il-Kontijiet Annwali skont id-dħul annwali u d-dħul iġġenerat?
- Il-VO tagħna ppreżentat l-organigrama tagħha?
- Il-VO tagħna ppreżentat il-lista tal-amministraturi attwali tagħha?
- Il-VO tagħna ppreżentat ir-Rendikont tal-Kollezzjonijiet Pubbliċi?

Għal aktar tagħrif dwar skemi ta' finanzjament speċifiċi, jekk jogħġbok żur **il-portal online tal-MCVS** jew **l-app mobbli**. Tista' wkoll tikkuntattja jew iżżur is-sit web **tal-korp ta' finanzjament** responsabbli mill-iskema ta' finanzjament speċifiku li tinteressak.

Definizzjonijiet

Definizzjonijiet

[9 / 10]

Dan il-fuljett jipprezenta xi definizzjonijiet sinifikanti mil-linji gwida tal-Iskemi RESTART 2021 tal-Kunsill Malti għall-Arti. Għal aktar definizzjonijiet rilevanti għall-iskemi ta' finanzjament speċifiċi, jekk jogħġbok irreferi għal-linji gwida rispettivi.

Attivitajiet li jaqgħu taħt is-settur kulturali u kreattiv

L-Arti (il-letteratura, l-arti viżiva, il-mużika, l-arti tal-ispettaklu, interdixiplinari)
Servizzi Kummerċjali Kreattivi (id-disinn, l-arkitettura, it-turiżmu kulturali u s-servizzi kulturali)
Il-Patrimonju (l-artiġjanat, festivals u celebrazzjonijiet tradizzjonali, siti kulturali, antikwarjat)
Il-Midja (materjal ippubblikat u stampat, xogħol awdjoviżiv, inkluzi produzzjoni ta' films u filmati, servizzi ċinematografiċi, televiżjoni, logħob diġitali, radju, midja online).

Applikant

Applikant jista' jkun individwu, grupp jew organizzazzjoni. L-applikanti ma jistgħux ikunu impjegati tal-Kunsill Malti għall-Arti jew involuti fil-ġestjoni ta' fond jew skema.

Applikazzjoni

Applikazzjoni hija sottomissjoni, inkluzi d-dokumenti obligatorji kollha u kwalunkwe anness għall-formola tal-applikazzjoni mressqa minn applikant eliġibbli.

Benefiċjarju

Il-benefiċjarju huwa r-riċevitur tal-ghotja. Il-benefiċjarju huwa responsabbli mit-tweittiq tal-proposta appoġġata minn fond jew skema.

Bord tal-Evalwaturi

Il-Kunsill Malti għall-Arti jahtar tim ta' esperti settorjali esterni għal kull sejha ta' skema jew fond. Il-bord mahtur jista' jkun magħmul minn professjonisti lokali jew barranin.

Dokumentazzjoni Obligatorio

Id-dokument(i) meħtieġ(a) kollha li jappoġġaw il-proposta tiegħek u jgħinu l-evalwazzjoni tal-proġett tiegħek (eż. rekords precedenti, portafolli, CVs artističi, korrispondenza uffiċjali li tikkonferma l-kiri ta' spazju, permessi jew oħrajn).

Eliġibbiltà

Qabelxejn isir skrinjar tal-applikazzjonijiet fir-rigward tal-eleġibbiltà teknika u artistika mill-amministraturi u l-ġesturi ta' skema jew fond. Il-proposti li ma jinstabux eliġibbli ma jibqgħux jiġu pproċessati jew evalwati.

Entitajiet Irregistrati

Entità legalment stabbilita u rreġistrata f'Malta. Dawn l-entitajiet iridu jkunu rreġistrati mar-Registru Malti tan-Negozi, f'konformità mar-rekwiżiti tal-Att dwar il-Kumpaniji f'każ ta' kumpanija jew shubija, u f'konformità mal-Kodiċi Ċivili f'każ ta' fondazzjoni u organizzazzjoni/assocjazzjoni.

Evalwazzjoni

L-applikazzjonijiet meqjusa konformi u eliġibbli jiġu evalwati mill-evalwaturi mahtura skont il-kriterji stabbiliti fil-linji gwida.

Ġestjoni u Amministrazzjoni

Il-Kunsill Malti għall-Arti huwa responsabbli mill-implimentazzjoni u mill-ġestjoni tal-iskemi u tal-fondi. Il-korrispondenza uffiċjali kollha, inkluzi s-sottomissjoni online tal-applikazzjonijiet u l-aġġornamenti dwar il-proposti rebbieħa, għandha tintbagħat lill-indirizz indikat fil-linji gwida.

Grupp

Għadd ta' persuni b'personalità ġuridika jew mingħajrha jistgħu jiffurmaw grupp. Waħda mill-persuni involuti trid tiegħu r-rwol ta-tmexxija u jkollha r-responsabbiltà legali prinċipali mill-ġestjoni tal-proġett u tal-ghotja. Din il-persuna għandha tkun ċittadina Maltija jew ikollha permess ta' residenza f'Malta jew ċertifikat ta' ċittadinanza Maltija jew passaport Malti.

Individwu

L-individwi li japplikaw għal għotja jridu jkunu ċittadini Maltin jew ikollhom permess ta' residenza f' Malta jew ċertifikat ta' ċittadinanza Maltija jew passaport Malti.

Koperattivi

Il-koperattivi għandhom ikunu rreġistrati mal-Bord tal-Koperattivi. Għal aktar tagħrif żur il-link

www.maltacooperativefederation.coop/coops/bord-tal-koperattivi/

Operaturi Kulturali

L-individwi jew l-organizzazzjonijiet kollha li joperaw fis-setturi kulturali u kreattivi.

Organizzazzjoni Volontarja

Organizzazzjoni li tkun stabbilita legalment u/jew irreġistrata pubblikament f' Malta u jkollha statut. L-organizzazzjonijiet volontarji għandhom ikunu iskritti mal-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet

Volontarji f'konformità mar-rekwiżiti tal-Att dwar

l-Organizzazzjonijiet Volontarji (www.maltacvs.org). L-applikant għandu jkun rappreżentant awtorizzat legalment tal-organizzazzjoni.

Organizzazzjonijiet Kulturali Pubbliċi

L-entitajiet kulturali pubbliċi li jaqgħu taħt il-mandat tal-Kunsill Malti għall-Arti huma Teatru Manoel, Dar il-Mediterran għall-Konferenzi, l-Orkestra Filarmonika ta' Malta, Fondazzjoni Kreattività, Pjazza Teatru Rjal, Valletta Cultural Agency, MICAS, Festivals Malta, Kor Malta u ŻfinMalta.

Professjonisti Kreattivi

L-individwi artističi u kreattivi kollha attivi professjonalment fis-setturi kulturali u kreattivi.

[10/10]

Links Utli

Links Utli [10 / 10]

Dan il-fuljett tat-toolkit jippreżenta referenzi online għall-organizzazzjonijiet lokali li pparteċipaw fl-iżvilupp ta' dan il-pakkett ta' riżorsi. Qabelxejn dawn jiffukaw fuq il-promozzjoni tad-drittijiet tal-bniedem, flimkien ma' organizzazzjonijiet umbrella oħra. Din mhi b'ebda mod maħsuba biex tkun lista eżawrjenti.

Anzjanità Attiva u Kura fil-Komunità, Malta
activeageing.gov.mt

Aġenzija Żgħażaġh – L-Aġenzija Nazzjonali taż-Żgħażaġh ta' Malta
youth.gov.mt

Id-Direttorat għad-Drittijiet tal-Bniedem
humanrights.gov.mt

Id-Divizjoni tal-Gvern Lokali
localgovernment.gov.mt

Il-Fondazzjoni tal-Artiġjanat Malti
maltacrafts.gov.mt

Il-Fondazzjoni St Jeanne Antide
antidemalta.org

Il-Kummissjoni għad-Drittijiet tal-Persuni b'Dizabbiltà
crpd.org.mt

Il-Kunsill Malti għall-Arti
artscouncil.mt

Il-Kunsill Malti għas-Settur tal-Volontarjat
maltacvs.org

Il-Kunsill Nazzjonali tan-Nisa (Malta)
ncwmalta.com

Il-Pjattaforma tal-Organizzazzjonijiet tad-Drittijiet tal-Bniedem f'Malta
humanrightsplatform.org.mt

Kopin (Koperazzjoni Internazzjonali)
kopin.org

L-Assoċjazzjoni tal-Organizzazzjonijiet mhux Governattivi Għawdxin
facebook.com/Gozongos

L-Għaqda Persuni Neqsin mis-Smigh, Malta
deafmalta.com

L-Uffiċċju tal-Kummissarju għat-Tfal
tfal.org.mt

MGRM – Malta LGBTIQ Rights Movement
maltagayrights.org

Richmond Foundation
richmond.org.mt

SOS – Solidarity Overseas Services, Malta
sosmalta.org

YMCA Malta
ymcamalta.org